https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en

Strategic Research on Social Problems
E-ISSN: 3041-8623
Vol. 15(2), 127-150
Received: 07.11.2025 Accepted: 27.04.2026

Research Paper

How to Live in the Generational/Value Gap: From Obedience to Autonomy (A Qualitative Study in Yazd)

Saeedeh Sadeghzadeh
M.A. student in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
s.sadeghzadeh@stu.yazd.ac.ir

Ali Ruhani*
Associate professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
aliruhani@yazd.ac.ir

Seyed Alireza Afshani
Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
afshanialireza@yazd.ac.ir

Introduction
This study aimed to understand the lived experiences of young people in Yazd City concerning generational and value gaps within families. The central premise of this research was that, in contemporary society, the relationship between parents and children is no longer characterized by the unidirectional transmission of values, norms, and behavioral patterns from the older generation to the younger one. Rather, processes of social transformation—including expansion of higher education, rise of social networks and digital media, changes in lifestyle, and demographic shifts—have exposed younger generations to a far greater diversity of sources of knowledge, experience, and choice. Consequently, the values of parents and their children have become increasingly divergent across a range of domains, including religion, dress, bodily appearance, emotional relationships, gender, individual autonomy, everyday politics, economy, and lifestyle. In this study, the generational gap was not understood simply as a natural or inevitable difference between age groups. Instead, it referred to a more profound distance in attitudes, values, and ways of living—a distance that manifested concretely in daily interactions and family relationships. Within this context, young people did not accept parental values uncritically. Rather, they responded to the traditional authority of the family through various strategies, including dialogue, negotiation, concealment, resistance, or redefinition of their own roles. The significance of conducting this study in the city of Yazd lay in its particular cultural and familial context. Yazd is widely recognized as a relatively traditional environment. Therefore, examining the experiences of young people in this setting provides valuable insight into how value transformations among the younger generation can emerge even within more traditional social spaces.

Materials & Methods

This study employed a qualitative approach based on grounded theory methodology. In grounded theory, the researcher does not begin with a fully predetermined theoretical framework; rather, the main concepts and categories emerge inductively from empirical data. Accordingly, data collection and analysis were conducted simultaneously and recursively, allowing the research concepts to gradually develop from the participants' narratives. The target population consisted of single young adults aged 18 to 35 years, who were living with their families in the city of Yazd and had clearly experienced conflict or value gaps with their parents. In total, semi-structured interviews were conducted with 20 such individuals. Sampling was both purposive and theoretical and efforts were made to ensure diversity among participants in terms of gender, age, economic class, educational level, and place of residence. The primary criterion for inclusion in the study was having lived experience of a generational and value gap within the family. The interviews ranged in length from 45 minutes to over 3 hours. Each interview continued

*Corresponding author
Sadeghzadeh, S., Ruhani, A., & Afshani, A. (2026). How to live in the generational/value gap: From obedience to autonomy (A Qualitative Study in Yazd). *Strategic Research on Social Problems*, *15*(2), 127-150. https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

until participants had no new points to add or until the researcher's questions approached theoretical saturation.

Discussion of Results & Conclusion

Following the interviews, data analysis was conducted in 3 stages—open coding, axial coding, and selective coding—resulting in the extraction of 333 concepts, 52 subcategories, 10 main categories, and one core category. These categories included:

The decline of traditional parental authority and the birth of the autonomous subject

The gap between faith and reason: from ritualism to critical rationality

Politics of the body and bodily liberation

Gender as a field of justice and equality

Politics on the scale of everyday life

Moral economy and existential independence

Emotional revolution: from hidden love to the breaking of sexual taboos

Reproduction of consciousness through university, networks, and self-reflection

Existential reflexivity and living on the threshold of change

Crisis of attachment and reconstruction of familial affection

These themes ultimately converged into the central concept of the study: "Living within the generational and value gap: from obedience to autonomy". This core category reflected the younger generation's transition from traditional compliance toward critical self-awareness.

The findings indicated that, among the youth studied, the generational gap was not merely a matter of differences in taste or superficial disagreements between parents and children. Rather, it represented a profound transformation in the ways of understanding life, family, religion, the body, gender, emotional relationships, and individual autonomy.

One of the most significant findings of the study was the decline of traditional parental authority and the emergence of a form of practical autonomy among young people. Unconditional obedience was no longer regarded by youth as a sign of politeness or respect; instead, respect was understood as a reciprocal matter dependent on mutual understanding. Consequently, the family was transformed from a purely authority-centered structure into a field of negotiation, dialogue, concealment, and role redefinition.

In the domain of religion, the findings pointed to the emergence of a gap between the ritualistic religiosity of parents and the reflexive or distanced religiosity of the younger generation. Many young people no longer treated religious practices as self-evident; instead, they examined them through questioning, doubt, and critical rationality. The body and dress also constituted important arenas of the generational gap. For parents, the child's body and appearance were often linked to concepts, such as honor, tradition, and family morality. For youth, however, the body served as a site for the expression of individuality, autonomy, and the right to choose. Alongside this, gender had emerged as a field of justice and equality. Young people—particularly young women—criticized the inequalities in freedom, opportunity, and familial expectations between sons and daughters. Emotional relationships and friendships with the opposite sex represented another domain of value transformation. While parents tended to interpret such relationships through the lenses of concern, honor, and moral control, young people regarded them as a natural part of their social and emotional lives. This difference, in turn, gave rise to concealment, creation of private space, and emotional distance between children and their families. Furthermore, universities, social networks, friendships, reading, and psychotherapy had become new sources shaping the consciousness of young people. As a result, the family was no longer the sole authority in forming values and personal identity.

Overall, the results showed that the generational gap in the city of Yazd reflected a form of cultural transition: from obedience to autonomy, from the authoritarian family to the dialogical family, and from the unquestioned acceptance of tradition to critical reflexivity. This transition, however, was not always smooth or free of tension; it might lead to conflict, concealment, emotional distance, and a crisis of familial attachment. Therefore, young people in Yazd appeared to stand on the threshold of creating a new style of youth life—one in which the family still mattered, but was no longer the only source of meaning, value, and decision-making.

Keywords: Generational Gap, Value Gap, Intergenerational Distance, Youth, Yazd.

.

.

.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی
سال پانزدهم، شماره پیاپی (۵۳)، شماره دوم، ۱۴۰۵، ص۱۲۷-۱۵۰
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۰۷

مقاله پژوهشی

چگونه زیستن در شکاف نسلی/ ارزشی: از اطاعت تا خودآیینی، یک مطالعه کیفی در شهر یزد

سعیده صادق‌زاده، دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشکدهٔ علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
s.sadeghzadeh@stu.yazd.ac.ir
علی روحانی*، دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکدهٔ علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
aliruhani@yazd.ac.ir
سیدعلیرضا افشانی، استاد، گروه جامعه‌شناسی، دانشکدهٔ علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
afshanialireza@yazd.ac.ir

چکیده

این پژوهش با هدف تبیین تجربهٔ زیستهٔ جوانان یزدی از شکاف نسلی و ارزشی در خانواده‌های شهری یزد انجام شده است. مطالعه با رویکرد کیفی و مبتنی بر روش نظریهٔ زمینه‌ای انجام گرفت. داده‌ها ازطریق مصاحبهٔ نیمه‌ساخت‌یافته با ۲۰ جوان ۱۸ تا ۳۵ سال مجرد که با خانوادهٔ خود زندگی می‌کردند، گردآوری شد. تحلیل داده‌ها در سه مرحلهٔ کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام گرفت که حاصل آن استخراج ۳۳۳ مفهوم، ۵۲ مقولهٔ فرعی، ۱۰ مقولهٔ اصلی و یک مقولهٔ هسته بود. مقولهٔ هستهٔ پژوهش «زیستن در شکاف نسلی و ارزشی: از اطاعت تا خودآیینی» است که بیانگر گذار از تبعیت سنتی به خودآگاهی انتقادی در نسل جوان است. یافته‌ها نشان داد که جوانان در فرایند زوال اقتدار سنتی والدین به بازتعریف رابطه با خانواده می‌پردازند و سوژه‌ای خودآیین، بازاندیش و انتخابگر می‌شوند. سیاست بدن، بازتولید آگاهی ازطریق دانشگاه و شبکه‌های اجتماعی و جنسیت به‌مثابهٔ میدان عدالت و برابری از مهم‌ترین عرصه‌های این دگرگونی است. همچنین مفاهیمی چون «اقتصاد اخلاقی و استقلال زیستی»، «سیاست در مقیاس زیست روزمره» و «انقلاب عاطفی» نشان می‌دهد که ارزش‌های مادی و اخلاقی نیز در حال بازسازی‌اند. درمجموع، نتایج نشان می‌دهد که شکاف نسلی در شهر یزد صرفاً تضاد ارزشی نیست، بلکه نشانهٔ گذار فرهنگی از اطاعت به خودآیینی است؛ گذار از خانوادهٔ اقتدارگرا به خانوادهٔ گفت‌وگومحور که در آن نسل جوان باتکیه‌بر عقلانیت انتقادی، استقلال زیستی و بازاندیشی وجودی در آستانهٔ خلق سبک جدیدی از زیست جوانی است.

واژه‌های کلیدی: شکاف نسلی، شکاف ارزشی، فاصلهٔ نسلی، جوانان، یزد.

*نویسنده مسئول

صادق‌زاده، سعیده، روحانی، علی و افشانی، سیدعلیرضا . (۱۴۰۵). چگونه زیستن در شکاف نسلی/ارزشی: از اطاعت تا خودآیینی، یک مطالعه کیفی در شهر یزد، *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۱۵(۲)، ۱۵۰-۱۲۷. https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

3041-8623/ © University of Isfahan
This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

مقدمه و بیان مسئله

زمانی که ارزش‌ها و شیوه‌های رفتاری نسل‌ها با یکدیگر هماهنگ نباشد، نوعی شکاف یا ناهماهنگی بین‌نسلی شکل می‌گیرد. برای تأکید بر تاریخی‌بودن این شکاف می‌توان به نقل‌قول زیر اشاره کرد:

«اگر اجازه دهیم اعمال بی‌سابقهٔ نسل‌های جوان‌تر ما ادامه یابد، تمدن ما محکوم به نابودی است.»

این گفتار بر لوحه‌ای باستانی حک شده که در شهر «اور» (Ur) (یکی از مراکز اصلی تمدن سومر و به‌گفتهٔ تورات، زادگاه ابراهیم پیامبر) کشف شده است (آزادارمکی، ۱۳۸۶). این جملات بازتاب نگرشی به جوانان بوده که در هر دوره‌ای رایج است. براساس این دیدگاه، جوانان هر زمان در مقایسه با سایر گروه‌های سنی، پایبندی کمتری به نظم اجتماعی موجود دارند و نمادی از سرکشی و مقاومت علیه هنجارهای حاکم محسوب می‌شوند. به عبارت دیگر، این گفته نشان‌دهندهٔ دغدغهٔ همیشگی نسل مسن‌تر است که مربوط به انتقال ارزش‌ها، باورها و هنجارهای جامعه به نسل جوان‌تر می‌شود (ربانی خوراسگانی و محمدزاده یزد، ۱۳۹۱؛ علیخانی، ۱۳۸۲).

اصطلاح شکاف نسلی نخستین‌بار پس از جنگ جهانی دوم، به‌ویژه در دههٔ ۱۹۶۰ رواج یافت و برای توضیح اختلافات فرهنگی و ارزشی میان والدین و فرزندان به کار گرفته شد (Inglehart, 1977). در ایران نیز دهه‌های پنجاه و شصت شمسی از دوره‌های مهم و پرتحول تاریخ معاصر به شمار می‌رود. در این دوران دو رخداد بزرگ اجتماعی، یعنی انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ و پس از آن جنگ ایران و عراق، جامعه را با دگرگونی‌های گسترده‌ای در باورها، نگرش‌ها و شیوه‌های زیست روبه‌رو ساخت. نسلی که در آن سال‌ها رشد کرد، تجربهٔ مستقیم این تحولات را در حافظهٔ تاریخی خود ثبت کرد (Semati, 2008). درمقابل، نسل امروز در فضایی متفاوت و بدون تجربهٔ زیسته انقلاب و جنگ زندگی می‌کند. نسل‌هایی که بعد از جنگ به دنیا آمدند، با اینترنت آشنا شدند و مصرف رسانه‌ای زیادی را تجربه کردند؛ نگرش‌هایشان سکولارتر شد و جنبش‌های اجتماعی مدرنی را در حوزهٔ سبک زندگی رقم زدند. همین تفاوت تجربیات، زمینه‌ساز نوعی فاصله میان دو نسل شده است؛ فاصله‌ای که در ابعاد مختلفی چون بینش و آگاهی، نظام باورها، انتظارات، ارزش‌ها و حتی سبک‌های زندگی و الگوهای رفتاری میان والدین و فرزندان نمایان می‌شود (Sarihan, 2025).

در دوران حاضر که با شتاب زیاد تحولات اجتماعی و دگرگونی‌های سریع فرهنگی همراه است، اختلاف در نگرش‌ها میان نسل‌ها موجب شکل‌گیری فاصله و شکاف نسلی شده و باعث می‌شود هر نسل دارای شیوه و سبک زندگی متفاوتی باشد. در گذشته، جوامع کمتر درحال تغییر بودند؛ ازاین‌رو، تفاوت‌های نگرشی نیز اندک بود و پسران مانند پدران و دختران مانند مادران فکر و رفتار می‌کردند؛ اما امروزه جوامع با تغییراتی پرسرعت روبه‌رو شده‌اند و این امر موجب شده است تا تفاوت‌های میان نسل‌ها چنان عمیق شود که بستری مهم برای بروز شکاف‌های اجتماعی درون جوامع فراهم آید (عسکری ندوشن و همکاران، ۱۳۸۸). از سبک پوشش و آرایش گرفته تا نحوهٔ ارتباطات اجتماعی، استفاده از فضای مجازی، تضعیف نقش نسل بزرگ‌تر به‌عنوان منبع خرد که همگی نشانه‌هایی از تحولی عمیق در ارزش‌های نسل جوان هستند (علویون، ۱۳۹۹).

طبق مدل کوهورتی تغییر اجتماعی، تغییر در ارزش‌ها و رفتارهای خانواده نتیجهٔ تفاوت سنی نسل‌هاست. نسل جوان با پذیرفتن ارزش‌ها و عقاید جدید، نقش مهمی در ایجاد تغییرات اجتماعی دارد؛ درحالی‌که نسل مسن‌تر با پایبندی به ارزش‌های سنتی در برابر تغییرات مقاومت می‌کند؛ بنابراین، حتی در شرایط تغییر سریع اجتماعی، ارزش‌های خانواده معمولاً به‌طور تدریجی و آهسته تغییر می‌کند (عسکری ندوشن و همکاران، ۱۳۸۸).

به گفتهٔ باتامور در فرایند جامعه‌پذیری، ارزش‌ها و هنجارها از نسل‌های پیشین به نسل‌های جدید منتقل می‌شود، اما این انتقال کامل نیست؛ بنابراین، نسل‌های نو هرگز زندگی اجتماعی نسل قبلی را به‌طور دقیق تکرار نمی‌کنند، بلکه این

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

روند با نقد و رد برخی جنبه‌های سنتی یا به‌کارگیری نوآوری همراه است. این موضوع در زمان حاضر برجسته‌تر شده است؛ زیرا تنوع گستردهٔ هنجارها و ارزش‌ها به نسل جدید این امکان را می‌دهد که تا حدی بین راه‌های مختلف زندگی، انتخاب‌های متفاوتی کند (باتامور، ۱۳۵۶).

آنچه جوامع و گروه‌های مختلف در درون جامعه را از یکدیگر متمایز می‌کند، باورها، ارزش‌ها و نگرش‌ها یا به بیان دیگر، فرهنگ آنهاست. بیشتر کنش‌های فرد ناشی از درونی‌شدن ارزش‌های جامعه طی دورهٔ رشد است و این درونی‌شدن در هر نسل به شکل‌گیری نسل ارزشی آن جامعه در مقطع زمانی خاص بستگی دارد. طبیعی است که هر نسلی در برابر دستاوردهای گرانبهای خود حساس باشد و انتظار داشته باشد نسل بعد به این دستاوردها احترام بگذارد؛ به ارزش‌ها و هنجارهای آن پایبند باشد و همچون امانتی آن را به نسل آینده منتقل کند. بااین‌حال، نسل‌های جدید همواره از ارزش‌ها و اهمیت این دستاوردها ناآگاه‌اند؛ زیرا درک نکرده‌اند چه سرمایه‌های گرانبهایی برای آن صرف شده است و به همین دلیل به آنها توجه چندانی ندارند و به‌دلیل ویژگی‌های دوران جوانی به دنبال الگوها و ارزش‌های نو می‌روند (علیخانی، ۱۳۸۲؛ بهار و رحمانی، ۱۳۹۱).

مشاهدات رفتاری جوانان و همچنین نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که ارزش‌ها و هنجارهای جولنان با ارزش‌ها و هنجارهای بزرگ‌سالان تفاوت دارد. جوانان بیشتر دارای جهت‌گیری ارزش‌های مادی (اقتصادی و اجتماعی) هستند؛ درحالی‌که والدین گرایش به ارزش‌های معنوی (مذهبی و سنتی) دارند (جهانبخش، ۱۳۹۵). والدین از بی‌توجهی فرزندان خود به معیارها و ارزش‌های آنان گلایه‌مندند و رفتار فرزندان را برخلاف سنت می‌بینند و در بسیاری موارد آن را یکی از مشکلات مهم زندگی خود می‌دانند. فرزندان نیز درک کاملی از ارزش‌ها و معیارهای والدین ندارند و بیشتر از خودرأیی و قدیمی‌بودن والدین خود ناراحت می‌شوند و خواسته‌ها، انتظارات، نیازها، اعمال، رفتارها و اعتقادات آنان در بسیاری موارد موجب نگرانی والدین شده و گاهی زمینه‌ساز تنش‌هایی در خانواده، میان والدین و فرزندان و نیز میان فرزندان کوچک‌تر و بزرگ‌تر می‌شود (گودرزی، ۱۳۸۹). در این مسئله علاوه‌بر تفاوت‌های ارزشی، باعث سردرگمی و آشفتگی متقابل نیز می‌شود و درعین‌حال اقتدار والدین را تضعیف می‌کند. همچنین پیوندهای عاطفی که والدین و فرزندان را به یکدیگر مرتبط می‌سازد ضعیف شده و زمینهٔ تنش و درگیری در روابط آنان افزایش می‌یابد (طولابی و کمربیگی، ۱۳۹۲).

از نسل جوان کنونی که با سطح اشتغال، تحصیل و ... کاملاً متفاوت است، نمی‌توان انتظار داشت همان آرمان‌ها و علائق نسل پیشین را دنبال کند و چنین انتظاری قابل‌قبول نیست. آنچه از نسل گذشته به‌عنوان ارزش مطرح می‌شود و در دوران نوجوانی به‌صورت بایدها و نبایدهای زندگی خود را نشان می‌دهد، پس از مرحلهٔ نوجوانی با نگاه شک و تردید بررسی می‌شود و نوجوان با دقت و تأمل فراوان به آن می‌نگرد؛ زیرا نسل جوان نیازهایی دارد که با نیازهای نسل پیشین متفاوت است. این تفاوت ناشی از دگرگونی ارزش‌ها به‌واسطهٔ تحولاتی است که تمامی ابعاد زندگی را به‌طور بی‌سابقه‌ای تحت‌تأثیر قرار داده و محیطی متفاوت برای پرورش نسل جدید فراهم کرده است؛ درنتیجه، نسل جدید نسلی متفاوت از گذشتگان خود محسوب می‌شود (نیک‌خواه و همکاران، ۱۳۹۷). یکی دیگر از زمینه‌های شکل‌گیری شکاف نسلی در ایران، تحولات سریع جمعیتی به‌ویژه کاهش نرخ باروری و کوچک‌شدن اندازهٔ خانواده‌ها در دهه‌های اخیر است. این امر باعث شده است تا نسل والدین که در شرایط باروری بالا و خانواده‌های پرجمعیت قرار داشت و در این ساختار انتظارات فرزند از والدین حداقلی بود، اکنون با فرزندانی مواجهه شود که در بستر خانواده‌های کم‌فرزند یا تک‌فرزند اجتماعی شده است و انتظارات متفاوت‌تر و بیشتری از والدین خود داشته باشد؛ درنتیجه، والدینشان نمی‌توانند انتظارات آنها را درک کنند. این ناهمخوانی میان تجربهٔ زیستهٔ والدین در خانواده‌های گسترده و تجربهٔ زیستهٔ فرزندان در خانواده‌های کوچک، می‌تواند به شکل‌گیری سوءتفاهم‌ها،

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

تفاوت در تعریف نقش‌ها و درنهایت باعث افزایش شکاف نسلی در روابط خانوادگی شود. تفاوت میان نسل‌ها امری طبیعی است که در جوامع انسانی همواره تجربه می‌شود؛ اما زمانی این اختلاف نسلی مسئله‌ساز می‌شود که تغییرات ارزشی به شکل‌گیری شکاف میان نسل‌ها منجر شود (ربانی خوراسگانی و محمدزاده یزد، ۱۳۹۱). جامعهٔ امروز، همانند سایر جوامع، دارای ارزش‌هایی است که نسل جدید به دلایل مختلف، ارزش‌های نسل پیشین را کنار گذاشته یا در آن تغییراتی ایجاد کرده و سپس آنها را به‌عنوان ارزش‌های خود پذیرفته است و براساس آنها بنیان‌های فکری و سبک زندگی خود را شکل می‌دهد؛ به‌همین دلیل هدف مطالعهٔ حاضر فهم فرایندهای تغییرات ارزشی و نگرشی در نسل جوان شهر یزد در برخورد با والدین خود است. در این مسیر سعی خواهد شد تا فهم آنان از این فرایند بررسی و ارائه شود.

پیشینهٔ تجربی

پژوهش حاضر به‌منظور دستیابی به حساسیت نظری، پیشینه‌های تجربی و نظریه‌های اجتماعی مرتبط با فاصله نسلی را بررسی کرده و تلاش شده است که حساسیت نظری پژوهش براساس این مرور شکل گیرد. در این زمینه مطالعات بسیار گسترده‌ای در طی دو دههٔ گذشته صورت پذیرفته است که بخشی از آنها را در اینجا مرور خواهد شد.

از نتایج پژوهش آزادواری و همکاران (۱۴۰۴) می‌توان دریافت که هرچه تمایل افراد به ارزش‌های مدرن بیشتر باشد، تعلق و پایبندی آنها به هویت‌های ایرانی، اسلامی و انقلابی کاهش می‌یابد و هویت سنتی آنان تضعیف می‌شود. افراسیابی و همکاران (۱۴۰۳) نشان دادند که ارزش‌های غالب میان جوانان شامل خودمحوری، گرایش به امور مادی، عاملیت فردی و نگاه جهانی است. این گرایش‌ها تحت‌تأثیر جریان‌های اطلاعاتی جدید موجب بازاندیشی در ارزش‌ها و کنشگری در مسیر تحقق اهداف فردی و جهانی می‌شود. تیرگری و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند که میان ارزش‌های جولنان و سبک زندگی ایرانی ـ اسلامی رابط معناداری وجود دارد. همهٔ ابعاد ارزش‌های مذهبی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی بر سبک زندگی تأثیرگذار است؛ به‌گونه‌ای که ارزش‌های مذهبی بیشترین نقش و ارزش‌های اقتصادی کمترین نقش را در تبیین این سبک زندگی ایفا می‌کند.

برحسب پژوهش احمدی و همکاران (۱۴۰۲) بین مادران و دختران ازنظر ارزش‌های فرهنگی تفاوت معناداری وجود دارد و تفاوت سرمایه و ساخت توزیع قدرت مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های این شکاف است. یوسف‌پور و خوراکیان (۱۴۰۲) نشان می‌دهد که تغییرات تاریخی اخیر، شکاف نسلی در ایران ایجاد کرده است. یافته‌های این مطالعه حاکی است که نسل جوان ارزش‌هایی مانند قدرت، موفقیت و لذت‌گرایی را بر هم‌نوایی و سنت ترجیح می‌دهد. کمالی اردکانی و همکاران (۱۴۰۱) دریافتند که دختران نسل دههٔ ۶۰ بازاندیشی گسترده‌ای در دین‌داری خود دارند و دین را گزینشی و عقلانی تجربه می‌کنند؛ درحالی‌که مادران دههٔ ۴۰ و ۵۰ تغییرات محدودی در دین‌داری خود داشته‌اند و بازاندیشی آنها کمتر است. قره‌یاضی و همکاران (۱۴۰۱) نشان می‌دهند که دو نسل زنان دههٔ ۴۰ و دختران دههٔ ۷۰ در تجربهٔ زیستهٔ خود تفاوت‌ها و گاه تضادهای آشکاری در زمینه‌هایی مانند فرهنگ ایرانی، دین، مدرنیته و سبک زندگی سنتی و مدرن دارند؛ به‌طورکلی، نسل دههٔ ۴۰ زندگی خود را مبتنی بر ارزش‌های جهان سنتی و نسل دههٔ ۷۰ مبتنی بر ارزش‌های جهان مدرن تنظیم می‌کند.

طبق نتایج پژوهش آزاده و همکاران (۱۴۰۰) تفاوت‌های نسلی در ارزش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در میان سه نسل انقلاب اسلامی وجود دارد. نتایج حاکی است که نسل سوم در ارزش‌های اقتصادی و فرهنگی، و نسل دوم و سوم در ارزش‌های اجتماعی با نسل اول تفاوت دارد که نشان‌دهندهٔ تغییرات درخورتوجه نسلی در نگرش‌ها و مطالبات جامعه است. عظیمی (۱۴۰۰) نشان داد که زنان در موج دوم پیمایش، گرایش بیشتری به ارزش‌های نوگرایانه و فردمحور دربارهٔ نقش‌های جنسیتی و ساختار خانواده داشتند؛ اما در موج سوم

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

شواهدی از بازگشت نسبی به نگرش‌های سنتی در میان زنان دیده شد. جهانبخش (۱۳۹۵) دریافت که والدین دارای ارزش‌های مذهبی و سنتی و فرزندان دارای گرایش‌های مادی و اجتماعی هستند. همچنین، تفاوت ارزشی میان نسل‌ها با سطح تحصیلات، پایگاه اقتصادی ـ اجتماعی و میزان استفاده از رسانه‌ها مرتبط است.

از نتایج پژوهش جارالهی و صدیقی کسمایی (۱۳۹۲) می‌توان دریافت میان چهار متغیر مستقل (تفاوت سنی، تحصیلات، استفاده از رسانه‌های جهانی و دین‌داری)، تنها تفاوت در میزان دین‌داری رابطهٔ معناداری با تفاوت نگرش‌ها دارد. هرچه اختلاف دین‌داری مادر و دختر بیشتر باشد، اختلاف نگرش آنها به ارزش‌های خانواده نیز بیشتر است. یوسفی (۱۳۹۲) نشان داد که میان پدران و فرزندان تهرانی شکاف ارزشی معناداری وجود دارد و هر دو نسل این اختلاف را تأیید کرده‌اند. نتایج بیانگر آن است که تضاد هنجاری و حشو ارزش‌ها مهم‌ترین عوامل مؤثر بر شکاف نسلی است و استبدادگرایی پدران و بحران هویت فرزندان نیز به‌صورت غیرمستقیم این شکاف را تشدید می‌کند. عسکری ندوشن و همکاران (۱۳۸۸) نشان می‌دهند که هر دو نسل در سن مناسب ازدواج و مخالفت با چندهمسری توافق دارند؛ اما دختران نگرش‌های مدرن‌تری در زمان‌بندی فرزند اول، ازدواج خویشاوندی، انتخاب همسر و مجردماندن دارند. این تفاوت‌ها احتمالاً ناشی از تغییرات ایده‌ای و ویژگی‌های اقتصادی ـ اجتماعی مانند تحصیلات، اشتغال و خاستگاه شهری است و نشان‌دهندهٔ تغییرات آرام در خانواده‌های ایرانی است.

نتایج پژوهش نورهالیزا و ساوندها[1] (2025) نشان می‌دهد که نفوذ گستردهٔ فناوری دیجیتال در خانواده‌های طبقهٔ متوسط باعث بازتعریف نقش‌ها و ارزش‌های سنتی می‌شود و در عین تقویت پیوندها، تعاملات را دچار گسست و شکاف نسلی می‌کند. هوانگ و همکاران[2] (2025) نشان می‌دهند که اختلاف‌نظر والدین و فرزندان بالغ در ارزش‌های بین‌نسلی، به‌ویژه دین و نگرش‌های سیاسی، با کاهش همبستگی عاطفی و رفتاری بین آنها مرتبط است. مجیب و همکاران[3] (2025) بیان می‌کنند که شکاف نسلی بر عملکرد تحصیلی و روابط اجتماعی دانشجویان اثر دارد و اختلاف در ارزش‌ها و سبک‌های ارتباطی میان نسل‌ها موجب تعارض و تأثیر بر موفقیت تحصیلی و کیفیت روابط می‌شود. همچنین تأکید می‌کنند که سبک‌های فرزندپروری، وضعیت اقتصادی و میزان درگیری والدین نقش مهمی در شدت این شکاف و پیامدهای آن دارد. استولز و همکاران[4] (2024) نشان می‌دهند که در آلمان غربی، کاهش گرایش مذهبی نسل‌های جدید عمدتاً ناشی از جایگزینی نسلی است و انتقال مذهبی والدین به فرزندان ناقص است.

طبق نتایج وو و له[5] (2024) نسل مسن‌تر بیشتر بر حفظ ارزش‌های سنتی خانوادگی تأکید دارد؛ نسل میان‌سال مسئولیت مراقبت از خانواده را مهم می‌دلند و نسل جوان دیدگاه بازتری به روابط والد ـ فرزندی و استقلال فرزندان دارد. کوسکا و همکاران[6] (2024) نشان دادند که تفاوت نگرش‌ها و رفتارها بین نسل‌ها می‌تواند به سوءتفاهم، استرس و اضطراب در کودکان منجر شود. نتایج نشان می‌دهد که استفادهٔ گسترده از اینترنت و فناوری باعث تغییر سبک زندگی کودکان می‌شود و شکاف نسلی را تشدید می‌کند. گوی[7] (2023) معتقد است که زنان حرفه‌ای مجرد در پکن با فشار والدین برای ازدواج و گفتمان منفی اجتماعی مواجه‌اند و درعین‌حال دیدگاه‌های متفاوتی به والدین دربارهٔ ازدواج و نقش‌های جنسیتی دارند. این یافته‌ها تمایل نسل جوان را به استقلال و خودمختاری در روابط و تصمیم‌گیری‌های زندگی برجسته می‌کند. شریواستاو و شریواستاو[8] (2023) شکاف نسلی در فرهنگ هندی را بررسی کردند که ناشی از تغییر جامعه از جمع‌گرایی به فردگرایی و تفاوت نگرش بین

[1] Nurhaliza & Savandha
[2] Hwang et al.
[3] Mujeeb et al.
[4] Stolz et al.
[5] Vu & Le
[6] Koska et al.
[7] Gui
[8] Shrivastava & Shrivastava

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

نسل‌هاست و تأثیر منفی بر انسجام خانواده دارد.

خان[1] (2022) نشان داد که تفاوت‌های نسلی تحت‌تأثیر عواملی مانند پیشرفت فناوری، تغییرات سبک زندگی، رفتار، هنجارهای اجتماعی، فاصله‌های ارتباطی، وضعیت اقتصادی و مذهبی است. فینی و ودر[2] (2022) نشان می‌دهند که تفاوت ارزش‌ها می‌تواند به تعارض خانوادگی و مشکلات سازگاری در نوجوانان منجر شود. همچنین مشخص شد که در خانواده‌های مهاجر، جنسیت نوجوان تأثیری بر میزان این اختلافات ندارد.

چارچوب مفهومی

نظریه‌پردازی این حوزه نیز بسیار گسترده بوده است. در این میان سه نظریه‌پردازی که عموماً تبیین‌کنندهٔ عمدهٔ این پدیده در ایران هستند، بررسی می‌شوند. کارل مانهایم[3] از نخستین اندیشمندانی بود که به‌طور جدی به مسئلهٔ شکاف نسل‌ها پرداخت. او در سال ۱۹۲۵ با انتشار مقاله‌ای با عنوان «مسئلهٔ نسل‌ها» این بحث را به شکل علمی مطرح کرد و زمینه را برای تحقیقات بعدی فراهم آورد. محور اصلی دیدگاه او مفهوم «واحد نسلی» است (Connolly, 2019). کارل مانهایم با طرح فرضیهٔ «نسل» معتقد است نسل مجموعه‌ای از افرادی است که در مقطعی تاریخی هم‌سن بوده و تجربه‌های مشابه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی یا نظامی را پشت سر می‌گذارند. به باور او، رویدادهایی که در دورهٔ نوجوانی و اوایل جوانی رخ می‌دهد، تأثیر عمیقی بر تفکر و سبک زندگی افراد می‌گذارد و موجب شکل‌گیری شیوه‌ای متمایز از اندیشیدن و زیستن در هر نسل می‌شود. مانهایم این مقطع سنی را «سال‌های شکل‌گیری» می‌نامد؛ دوره‌ای که در آن فرد نگرشی نو به جهان اجتماعی پیدا می‌کند، نگرشی که به‌ندرت در طول زندگی دوباره تکرار می‌شود. از دید او، نسل به‌عنوان منبعی مهم برای هویت ارزشی افراد، در بستر کنش‌ها و تجربه‌های تاریخی پدید می‌آید. او همچنین معتقد است که مفاهیم آرمانی مانند عدالت، رفاه، ناامنی یا استثمار در هر نسل با ذهنیت و آمادگی خاصی معنا می‌شوند که از نسل پیشین متمایز است. مانهایم شکاف نسلی را نه تهدید، بلکه بخشی از روند طبیعی توسعه و پیشرفت جامعه می‌دانست (Mannheim, 1952).

مانهایم علت اصلی شکاف نسلی را دوره‌های پرشتاب تغییرات فرهنگی می‌داند؛ دوره‌هایی که در آن نسل جدید تفسیرهای سنتی و میراث فرهنگی نسل‌های پیشین را به چالش می‌کشد. او معتقد است آغازگران این تحولات فرهنگی شمار اندکی از نسل قدیم هستند که آنها را «طلایه‌داران» می‌نامد. بااین‌حال، عامل اصلی تغییر، نسل جدیدی است که تحت‌تأثیر این طلایه‌داران قرار می‌گیرد و در برابر ارزش‌های نسل پیشین و حتی هم‌نسلان پیرو آنها، نوعی تمایز و فاصله‌گیری ایجاد می‌کند (Mannheim, 1952).

اینگلهارت[4] در کتاب *تحول فرهنگی در جامعهٔ پیشرفتهٔ صنعتی* تفاوت نسلی و دگرگونی ارزش‌ها را بررسی می‌کند و چهار فرضیه برای تبیین این پدیده ارائه می‌دهد:

فرضیهٔ چرخهٔ زندگی: تفاوت ارزش‌ها میان نسل‌ها ناشی از مراحل طبیعی رشد و تغییرات روان‌شناختی افراد است. جوانان در ابتدای زندگی اجتماعی نگرش‌ها و ارزش‌هایی متفاوت با بزرگسالان دارند؛ اما با گذشت زمان و ورود به دوره‌های بعدی زندگی، به‌تدریج ارزش‌های مشابه نسل‌های پیشین را می‌پذیرند.

فرضیهٔ دوره‌ای: تغییر ارزش‌ها حاصل اصلاحات و تحولات ساختاری در جامعه است. این تغییرات بر همهٔ گروه‌های سنی اثر می‌گذارد؛ اما جوانان به دلیل انعطاف‌پذیری بیشتر، زودتر ارزش‌های تازه را جذب می‌کنند.

فرضیهٔ گروه سنی: نسل‌های جدید مجموعه‌ای از ارزش‌ها و اولویت‌ها دارند که اساساً متفاوت از نسل‌های قبل است. با ورود این نسل به عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، ارزش‌های جدید به‌تدریج جایگزین ارزش‌های نسل‌های گذشته می‌شود.

[1] Khan
[2] Phinney & Vedder
[3] Karl Mannheim
[4] Ronald F. Inglehart

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

فرضیهٔ ترکیبی: تفاوت‌های نسلی را ترکیبی از سه عامل فوق می‌داند؛ یعنی تأثیر هم‌زمان مراحل زندگی، تغییرات ساختاری جامعه و شکل‌گیری ارزش‌های متمایز در نسل جدید (Inglehart, 1990).

اینگلهارت برای تبیین عوامل مؤثر بر شکاف نسلی در دههٔ ۱۹۶۰ اروپا و تغییر گرایش از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی در میان جوانان، دو فرضیهٔ اساسی مطرح می‌کند:

فرضیهٔ کمیابی: افراد بیشترین اهمیت را به ارزش‌هایی می‌دهند که در محیطشان کمیاب است؛ درنتیجه، در دورهٔ رونق و رفاه اقتصادی، توجه از نیازهای مادی به نیازهای فرامادی (مانند آزادی فردی، کیفیت زندگی و مشارکت سیاسی) جلب می‌شود.

فرضیهٔ اجتماعی‌شدن: ارزش‌های اصلی فرد عمدتاً در سال‌های پیش از بلوغ شکل می‌گیرد و پس از بزرگسالی کمتر تغییر می‌کند؛ ازاین‌رو تغییر ارزش‌ها در سطح جامعه تدریجی است و زمانی رخ می‌دهد که نسل جوان‌تر جایگزین نسل‌های قدیمی‌تر در ساختار جمعیتی شود.

اینگلهارت با تأکید بر نظریهٔ سلسله‌مراتب نیازهای مازلو معتقد است که جوامع غربی از دههٔ ۱۹۶۰ به سطح قابل‌قبولی از رفاه و امنیت رسیده‌اند و همین امر باعث رشد ارزش‌های فرامادی در نسل جوان شد. به‌مرور و با ورود این نسل به نقش‌های کلیدی، ارزش‌های جدید در میان کل جامعه گسترش یافت. به نظر او، مسئلهٔ شکاف نسلی در این جوامع عمدتاً پدیده‌ای مربوط به گذار تاریخی پس از جنگ جهانی دوم و محصول تغییر شرایط اقتصادی ـ اجتماعی است که در اواخر دههٔ ۱۹۶۰ و اوایل دههٔ ۱۹۷۰ به اوج رسید (Inglehart, 1977).

مارگارت مید[1] نیز از پژوهشگرانی است که به مسئلهٔ شکاف نسلی پرداخته است. او با مطالع جنبش‌های دانشجویی دههٔ ۱۹۶۰ در کشورهای غربی استدلال می‌کند که رفتارهای غیرمتعارف و ضدفرهنگی جوانان ریشه در فاصلهٔ نسلی میان متولدین قبل و بعد از جنگ جهانی دوم دارد. به باور مید، نسل پس از جنگ در جهانی رشد یافته که ازنظر فناوری و ارتباطات کاملاً متفاوت از دنیای پیش از جنگ است؛ نسلی که در عصر بمب اتم، فضاپیما، تلویزیون ماهواره‌ای، کامپیوتر و رسانه‌های بین‌المللی زندگی می‌کند؛ درحالی‌که نسل پیشین چنین تجربه‌ای نداشته است. همین تفاوت شرایط موجب می‌شود نسل قدیم نتواند تجربه‌ها و نگرش‌های نسل جدید را درک کند و درنتیجه، شکاف عمیقی میان این دو نسل شکل گیرد.

مارگارت مید در کتاب *نوجوانی در جامعهٔ ابتدایی و مدرن* برای تحلیل روابط والدین و فرزندان از منظر جامعه‌پذیری، سه نوع فرهنگ را معرفی می‌کند:

فرهنگ نیاکان‌گرا: در این جوامع تغییرات بسیار کند و تقریباً نامحسوس‌اند. نسل‌های جدید، زندگی گذشتگان را تکرار می‌کنند و آینده چیزی جز ادامهٔ گذشته نیست. در چنین وضعی، الگوهای فرهنگی نسل قبل بدون پرسش یا چالش پذیرفته می‌شود.

فرهنگ همسال‌گرا: در این نوع فرهنگ، الگوگیری افراد از معاصران و همسالانشان صورت می‌گیرد. شرایط اجتماعی دگرگون شده و فرهنگ نسل گذشته دیگر پاسخ‌گوی نیازهای نسل جدید نیست. هر نسل دنیای خاص خود را می‌سازد و انتقال فرهنگ از گذشته به آینده به‌طور ناقص انجام می‌شود. پدیده‌هایی مانند مهاجرت و تحولات جمعیتی بستر چنین وضعیتی را فراهم می‌کنند.

فرهنگ جوان‌گرا: در این مرحله، همسالان بیش از والدین نقش الگوی اصلی را دارند. جامعه با تغییرات عمیق روبه‌روست و نسل جدید نه‌تنها از الگوهای گذشته فاصله می‌گیرد، وضعیت گذشته و حال را به چالش می‌کشد و در پی خلق نظم و ارزش‌های تازه است (Mead, 1970).

در مرور نظریات و پژوهش‌های پیشین و مرتبط، مسئلهٔ تغییر ارزش‌ها و نگرش‌ها میان نسل‌ها با مفاهیمی مانند مدرن‌شدن، بازاندیشی، فردگرایی، دین‌داری گزینشی و شکاف فرهنگی همراه بوده است. در بسیاری از مطالعات، جوانان به‌عنوان حاملان ارزش‌های جدید و کنشگران اصلی در فرایند

[1] Margaret Mead

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

دگرگونی فرهنگی شناخته شده‌اند. مطالعات نشان می‌دهد که در بستر جهانی‌شدن، رسانه‌ها و بازتولید ارزش‌ها بیش از گذشته از مسیرهای رسمی فاصله گرفته و به تجربهٔ زیستهٔ جوانان منتقل شده است؛ بر این اساس، در طراحی حساسیت نظری این پژوهش، تلاش شد تا با بهره‌گیری از این یافته‌ها و نظریه‌ها مفاهیم کلیدی و محوری در طراحی مصاحبه‌ها برجسته شود و بر جنبه‌هایی تأکید شود که تأکید زیادی بر تغییر ارزش‌ها و نگرش‌ها دارد. مفاهیم مانهایم دربارهٔ «واحد نسلی» و تأثیر تجربه‌های تاریخی مشترک بر شکل‌گیری نظام ارزشی، پژوهشگران را به توجه به تجربه‌های زیستهٔ جوانان در بستر تحولات و موقعیت نسلی آنها سوق داد. همچنین، نظریهٔ اینگلهارت دربارهٔ دگرگونی ارزش‌های مادی و فرامادی، حساسیت محققان را به درک نحوهٔ اولویت‌بندی ارزش‌ها و تغییر نگرش جوانان از ارزش‌های مادی به فرامادی افزایش داد. همچنین از ایده‌های مارگارت مید دربارهٔ فرهنگ جوان‌گرا تأثیر گرفته شد تا در پروتکل مصاحبه بر فضاهای ارتباطی، شبکه‌های همسالان و تأثیر رسانه در شکل‌گیری نگرش‌ها تمرکز شود؛ به این ترتیب، حساسیت نظری پژوهش بر مفاهیمی مانند بازاندیشی در ارزش‌ها، تغییر در الگوی جامعه‌پذیری، مواجهه با سنت و مدرنیته و عوامل مؤثر بر تغییر ارزش‌ها استوار شد و چارچوب مصاحبه بر پایهٔ این محورها تنظیم شد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و بر پایهٔ روش‌شناسی نظریهٔ زمینه‌ای انجام شده است. در این روش، گردآوری داده‌ها، تحلیل و دستیابی به نظریهٔ نهایی در پیوندی مستمر با یکدیگر پیش می‌رود. در این نوع تحقیق، پژوهشگر از نظریه‌ای از پیش تعیین‌شده آغاز نمی‌کند، بلکه پژوهش را در عرصهٔ واقعیت آغاز کرده و اجازه می‌دهد مفاهیم و مقولات از دل داده‌های گردآوری‌شده به‌تدریج شکل گیرد؛ ازاین‌رو، نظریه‌ای که در پایان حاصل می‌شود، با واقعیت‌های موردمطالعه انطباق بیشتری دارد و می‌تولند مبنایی برای اقدام و تبیین‌های بعدی فراهم کند (اشتراوس و کوربین، ۱۳۹۱). در جریان پژوهش، پس از شکل‌گیری چارچوب اولیهٔ مصاحبه‌ها براساس مفاهیم و مقولات اولیه، به‌تدریج پرسش‌ها نظری‌تر و دقیق‌تر و داده‌ها با تمرکز بر موضوعات خاص‌تر گردآوری شد. همچنین فرایند گردآوری داده‌ها تا رسیدن به نقطهٔ اشباع نظری ادامه یافت.

جامعهٔ هدف این پژوهش، جولنان ۱۸ تا ۳۵ سال مجرد بودند که با خانواده‌های خود زندگی می‌کردند و تجربهٔ اختلافات خانوادگی را داشتند. در میان آنان ۲۰ نفر از جوانان به‌صورت نمونه‌گیری نظری انتخاب و مصاحبه شدند. در فرایند انتخاب نمونه‌ها تلاش شد معیارهای شمول متنوعی رعایت شود؛ به‌گونه‌ای که جوانانی از طبقات مختلف اقتصادی (بالا، متوسط و پایین)، جنسیت‌های متفاوت، محلات گوناگون شهر و همچنین گروه‌های سنی مختلف در تحقیق حضور داشته باشند. در پژوهش حاضر، تمامی ملاحظات اخلاقی ازجمله به حفظ آرامش و آسایش مشارکت‌کنندگان و رعایت شأن و حرمت آنان توجه شده است. قبل از مصاحبه ابتدا ازطریق تماس تلفنی با هرکدام از مشارکت‌کنندگان پس از معرفی و صحبت درخصوص پژوهش و هدف این پژوهش و اعتمادسازی، مکان مصاحبه که در دانشگاه، کافه یا کتابخانه بود، تعیین و مصاحبه انجام شد و هرکدام از مصاحبه‌ها در بازهٔ زمانی متفاوتی از کمینهٔ ۴۵ دقیقه تا بیشینهٔ ۳ ساعت و ۲۰ دقیقه طول کشید و تا زمانی مصاحبه ادامه داشت که یا سؤالی برای پرسیدن نبود یا مشارکت‌کننده حرفی برای گفتن نداشت. همچنین پژوهشگر به‌منظور مراقبت از حریم خصوصی پاسخ‌گویان، از نام‌های مستعار استفاده کرده است تا امکان شناسایی هویت واقعی افراد وجود نداشته باشد.

در پژوهش حاضر، تحلیل داده‌ها به‌صورت هم‌زمان با گردآوری آنها و بر پایهٔ روش کدگذاری انجام گرفته است. فرایند تحلیل شامل سه مرحلهٔ کدگذاری باز، محوری و گزینشی بوده است. در مرحلهٔ کدگذاری باز، مطابق با رویکرد اشتراوس و کوربین (۱۳۹۱)، مصاحبه‌ها به‌دقت مطالعه و

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

مفاهیم و مقولات اولیه استخراج شد. پژوهشگر در این مرحله تلاش کرد تا ابتدا مجموعه‌ای گسترده از مفاهیم کلی را شناسایی و سپس با بازگشت‌های مکرر به داده‌ها، مقولات را پالایش و ادغام کند. این روند به‌صورت رفت‌وبرگشتی میان داده‌ها و مقولات ادامه یافت تا ساختار مفهومی منسجمی شکل گیرد. در مرحلهٔ بعد، یعنی کدگذاری محوری، ارتباط میان مقولات شناسایی و مدل پارادایمی پژوهش تدوین شد و درنهایت، در مرحلهٔ کدگذاری گزینشی، هستهٔ مرکزی پژوهش استخراج و نظریهٔ نهایی مبتنی بر داده‌ها ارائه شد. در جدول ۱ فهرست مشارکت‌کنندگان ارائه شده است.

جدول ۱- مشخصات مشارکت‌کنندگان

Table 1- Characteristics of the participants

نام مشارکت‌کنندگان	سن	طبقهٔ اقتصادی	تحصیلات	وضعیت تأهل
رها	۲۳	پایین	کارشناسی ارشد	مجرد
مونا	۲۷	بالا	کارشناسی ارشد	مجرد
آیناز	۲٤	متوسط	کارشناسی	مجرد
یسنا	۲۳	متوسط	کارشناسی	مجرد
باران	۲٤	پایین	کارشناسی	مجرد
آیدا	۲۲	بالا	کارشناسی ارشد	مجرد
آزاده	۲۰	بالا	کارشناسی	مجرد
کیمیا	۲۰	متوسط	کارشناسی	مجرد
دنیا	۲۳	متوسط	کارشناسی	مجرد
نبات	۲۳	پایین	کارشناسی	مجرد
مژده	۲۳	بالا	کارشناسی ارشد	مجرد
پناه	۲٤	متوسط	کارشناسی	مجرد
فاطمه	۲٦	بالا	کارشناسی ارشد	مجرد
کوثر	۲۱	بالا	کارشناسی	مجرد
امین	۲٦	بالا	دکتری	مجرد
میلاد	۲۱	بالا	کارشناسی	مجرد
پوریا	۲۲	متوسط	کارشناسی	مجرد
محمد	۲۷	متوسط	دیپلم	مجرد
امیرعلی	۲۵	پایین	دیپلم	مجرد
ارسلان	۲۳	متوسط	دیپلم	مجرد

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، با ثبت دقیق داده‌ها و تحلیل عمیق گزاره‌ها، مفاهیم اولیه، مقوله‌های فرعی، اصلی و مقولهٔ هسته استخراج شد. مقولهٔ هسته از ۱۰ مقولهٔ اصلی، ۵۲ مقولهٔ فرعی و ۳۳۳ مفهوم برساخته شد که در جدول ۲ نشان داده شده است.

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

جدول ۲- مقوله‌های اصلی و هستهٔ استخراج‌شده

Table 2- Core and main categories identified

مقولات اصلی	مدل پارادایمی	مقولهٔ هسته
زوال اقتدار سنتی والدین و تولد سوژهٔ خودآیین	شرایط علّی	زیستن در شکاف نسلی و ارزشی: تولد سوژه خودآیینِ بازاندیش در بستر کنترل و آزادی
شکاف ایمان و عقل: از آیین‌زدگی تا عقلانیت انتقادی		
سیاست بدن و رهایی تن		
جنسیت به‌مثابهٔ میدان عدالت و برابری	شرایط زمینه‌ای	
سیاست در مقیاس زیست روزمره		
اقتصاد اخلاقی و استقلال زیستی	شرایط مداخله‌گر	
زیستن در شکاف نسلی و ارزشی: از اطاعت تا خودآیینی	پدیده	
انقلاب عاطفی: از عشق پنهان تا تابوشکنی جنسی	استراتژی	
بازتولید آگاهی: دانشگاه، شبکه‌ها، و خودکاوی		
بازاندیشی وجودی و زیست در آستانهٔ تغییر	پیامد	
بحران پیوند و بازسازی عاطفهٔ خانوادگی		

زوال اقتدار سنتی والدین و تولد سوژهٔ خودآیین

این مضمون به فرایند تدریجی فروریختن اقتدار سنتی والدین و پیدایش نسلی اشاره دارد که اطاعت را دیگر نشانهٔ ادب و اخلاق نمی‌دلند، بلکه محدودکنندهٔ رشد فردی تلقی می‌کند. ساختار اقتداری والدین که زمانی نظم و احترام را در خانواده تضمین می‌کرد، در برابر تغییرات و ارزش‌های جدید نسل جوان دچار فرسایش شده است. جوانان در برابر والدین خود از ساختار قدرت فاصله گرفته و در جایگاه انتقادی قرار می‌گیرند که از تجربهٔ زیسته و تضاد بین گفتار و کردار شکل می‌گیرد. شک در درستی ارزش‌ها و رفتار والدین اولین نشانهٔ دگرگونی است که آنها منطق والدین را درست نمی‌دانند و دچار تردید در درستی ارزش‌های آنان می‌شوند.

خانواده که در گذشته نماد اقتدار و مرجعیت بود، در نگاه فرزندان تغییر کرده است. فاصله‌ای که از آگاهی فرزندان به‌وجود می‌آید در رفتارهای روزمرهٔ آنها خود را نشان می‌دهد؛ مثل تغییر در نحوهٔ خطاب والدین و کاهش تمایل به چشم‌پوشی از اشتباهات آنان. فرزندان احترام را نه به‌عنوان وظیفه، بلکه به‌عنوان واکنش به درک متقابل می‌بینند. هنگامی که احساس احترام و درک ازسوی والدین وجود ندارد، احترام به سطح ظاهری می‌رود. رها دربارهٔ کاهش احترامش به والدین می‌گوید:

«یه چیزایی رو سست کرد بینمون و من از یه تایمی به بعد مامانمو دیگه مامان صداش نکردم و اون اصلاً با این قضیه کنار نمیومد که چرا به من نمیگی مامان خیلی بده فلان اینا؛ ولی چون دید هی صداش می‌کنم و مجبور شد جواب بده، الآن دیگه وقتی میگم جواب میده یا مثلاً بین من و پدرمم احترام از بین رفت. واقعاً مثل قبل نیست و رفتارا مثل قبل نیست قطعاً؛ مثلاً من اگه الان اشتباهی ازشون ببینم چشم نمیگم و تو روشون میگم شما این کار رو اشتباه کردید.»

جوانان در این فرایند در پی گسترش مرزهای فردی خود ازطریق بی‌اعتنایی، پنهان‌کاری یا گفت‌وگو هستند و این تلاش‌ها صرفاً به درگیری منجر نمی‌شود. پنهان‌کاری در روابط یا باورها راهی برای حفظ آزادی در حضور ساختار اقتدار والدین است. فرزندان برای جلوگیری از تنش نقش بازی می‌کنند و در ظاهر مطابق میل خانواده رفتار می‌کنند؛ درحالی‌که در باطن راه دیگری را در پیش گرفته‌اند. کوثر پنهان‌کاری خود را این‌گونه شرح می‌دهد:

«من رابطهٔ عاطفی هم داشتم. در طول زندگیم اصولاً گاردی نسبت‌به این قضیه هیچ‌وقت من نداشتم؛ ولی می‌دونستم چون خانواده‌ام گارد دارن هیچ‌وقتم نفهمیدن.»

بنابراین، خانواده در این شرایط از ساختار اقتداری به میدان چانه‌زنی تبدیل می‌شود. تصمیم‌گیری‌ها اعم از کوچک

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

و بزرگ دیگر فقط حاصل دستور والدین نیست، بلکه فرزندان نیز نظر می‌دهند؛ به‌این ترتیب در خانواده‌های با مختصات این پژوهش، سوژهٔ خودآیین متولد می‌شود. سوژه در پی انکار خانواده نیست، بلکه می‌خواهد جایگاه خود را در خانواده بازتعریف کند.

شکاف ایمان و عقل: از آیین‌زدگی تا عقلانیت انتقادی

این مضمون نشان می‌دهد یکی از شکاف‌های نسلی در خانوادهٔ امروز، در عرصهٔ دین‌داری رخ داده است. دین‌داری برای جوانان فقط تکرار مناسک نیست، بلکه با تأمل، تردید و بازاندیشانه به آن نگاه می‌کنند؛ درحالی‌که والدین بر پایبندی به دین‌داری تأکید می‌کنند. شواهد نشان می‌دهد که میان نسل والدین و فرزندان گسل دین‌داری شکل گرفته است. والدین بر احکام ظاهری مثل نماز، روزه و حجاب تأکید دارند، ولی فرزندان بسیاری از آنها را فاقد ضرورت یا کارکرد می‌دانند. امیرعلی دربارهٔ کارکردنداشتن مناسک دینی می‌گوید:

«تو خانوادهٔ ما بود. توی خونوادهٔ پدریمم خیلی شدیده این خب که مثلاً حتماً باید مثلاً تا ۳۰ روزهٔ رمضان روزه بشی. خب از اونور میگن که روزه هم برا سلامت بدنت مفیده و من اینجا شک می‌کنم به حرفشون ... . یا بابای من همیشه به من میگه که تو اگر روزه بشی، تو اگر نماز بخونی، این مثلاً باعث میشه که مردم دیدشون نسبت‌به تو بهتر بشه. خب ولی من دیدم که مثلاً کسی بوده که نه نماز می‌خونده نه روزه می‌گرفته، ولی مردم خیلی قبولش داشتن خب ... .»

در این میان، تضاد میان گفتار و کردار والدین باعث شک به صداقت دینی والدین و ضعیف‌شدن اعتماد مذهبی شده است. جوانان با مشاهدهٔ این تضاد نه‌تنها از والدین، بلکه از نظام دین‌داری فاصله می‌گیرند. تظاهر به نمازخواندن اجباری جلوی خانواده، نشانه‌ای از تداوم ظاهری اقتدار دینی، ولی درعین‌حال فروپاشی باطنی مذهبی است. کیمیا دربارهٔ تظاهر به نمازخواندن می‌گوید:

«یه دعوایی هم که خیلی همیشه داشتیم، من از بچگی مامانم مجبورم کرد که نماز بخونم. منم هیچ‌وقت نمی‌فهمیدم چرا باید بخونم و همیشه هم ادای نمازخوندن درمی‌آوردم؛ یعنی دم اذان که می‌شد با چادر گلگلی می‌پریدم بیرون که فکر کنه نماز رو خوندم.»

نقش نهادهای آموزشی همانند مدارس در این فرایند نقش درخورتوجهی داشته است که در بسیاری از موارد نه‌تنها باعث تقویت ایمان نشده، بلکه باعث دوری و بی‌اعتمادی جولنان نیز شده است. میلاد دراین‌باره می‌گوید:

«بعداً دوباره توی نظام مدرسه متأسفلنه، یعنی نماز اجباری یکی دیگه از عامل‌هایی بود که بازم منو دورتر کرد از این مورد؛ چون ۵۰۰ نفر میومدن تو نمازخونه همه مسخرمبازی؛ یکی داره می‌خنده، یکی نمی‌خواد بیاد. چه فایده داره؟»

یسنا طردشدگی خود در محیط مذهبی را این‌گونه بیان می‌کند:

«مثلاً من یه روز دلم گرفته بود و رفتم امامزاده و انقدر تو امامزاده این زنای چادری اومدن به من گفتن روسریتو بکش جلو، چرا چادر سرت نیست. چادر رنگی آوردن سرت کن. فلان کن. انقدر یعنی من حالم از اون فضا به هم خورد و همون لحظه اومدم بیرون. گفتم چه غلطی کردم اصلاً من دلم گرفت و خواستم بیام امامزاده. همون‌جا به اون خادمه گفتم، گفتم کاری می‌کنید که اصلاً جوونا دیگه پاشونو دور و بر اینا نذارن. بلبا به شما ربطی نداره. برو وایسا کنار بذار هر که با هر سلیقه بیاد تو و دعاشو بکنه و توسلش رو بکنه و هر کار دلش می‌خواد اینجا انجام بده. تو دانشگاه همین‌طور اصلاً کاری می‌کنن که دلت نخواد تو مسجد دانشگاه بری. از بس که بهت گیر میدن چرا فلان.»

سیاست بدن و رهایی تن

این مقوله نشان می‌دهد که «بدن» در تجربهٔ زیستهٔ جوانان از کنترل خانوادگی به ابزاری برای فردیت تبدیل شده است. در گذشته پوشش و بدن در کنترل ارزش‌های سنتی و اقتدار والدین بود و جوانان به‌خصوص دختران در خانواده با اجبار برای حجاب، آرایش، موسیقی و حتی نوع رفتار خود مواجه بودند. پدر و مادر با کنترل پوشش یا ظاهر می‌کوشند هویت فرزند را در چارچوب «آبرو» نگه دارند؛ اما فرزند از همان بدن برای مذاکره و مخالفت استفاده می‌کند. کنارگذاشتن چادر، کوتاه‌کردن مو یا انتخاب لباس دلخواه به معنی کشف هویت واقعی است. ازنظر جولنان چادر دیگر نقش حفاظتی

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

ندارد. نبات دراین‌باره می‌گوید:

«یه تایمی می‌گفتم که خب مثلاً من چادر دارم، چادر سر می‌کنم. بعد یه تایمی دیدم که خب آقا این چادر سر کردن من، تغییری توی وضعیتم ایجاد نمی‌کنه؛ چون همیشه این‌جوری توی ذهنمون فرو کرده بودن که چادر یه پرده‌ای هستش که مثلاً تورو می‌پوشونه. همین مثال‌های مزخرفی که توی بیلبوردهای سر خیابون و کوچه می‌بینیم که مثلاً تو اگر که یه لایه‌ای دورت باشه، خیلی در امانی و حالا یه وضعیتی بود که من با چادر متلک خیلی بدی شنیدم. حالا شاید اصلاً متلک محسوب نمی‌شد. خیلی وضعیت بدتری از این بود. بعد من دیدم که خب چرا مثلاً وقتی که این چادر فایده‌ای برای من نداشت من چادر بپوشم، وقتی قراره همون متلکو بشنوم؛ با چادر هم بدون چادر. تازه وقتی که چادر می‌پوشیدم، بدتر از اون متلک‌ها رو می‌شنیدم و دیگه گفتم که خب وقتی فرقی به حال من نداره، چرا الکی خودمو محدود کنم. چرا حس اهل‌بودن به خودم بدم و دیگه چادره رو گذاشتم کنار.»

دختران با بیرون‌گذاشتن مو یا انتخاب پوشش باز و دلخواه نه فقط به دنبال زیبایی، به دنبال حق تصمیم برای بدن خود هستند. مثل تاتوزدن که برای والدین نقض ارزش است؛ اما برای جوانان بیان فردیت است. آیناز دربارهٔ تاتوزدن خود می‌گوید:

«سر تاتو زدنم این موضوع وجود داشت که من مدام باید می‌جنگیدم برای اینکه بخوام به بدن خودم یه طرحی بزنم؛ یعنی من حتی اختیار بدن خودم رو هم نداشتم که بتونم تتو بزنم.»

همچنین داده‌ها نشان می‌دهد که فرزندان درحال بازتعریف معنای حجاب و بدن در قالب عقلانی و برابرخواهانه هستند. حجاب برای جوانان واجب دینی نیست، بلکه انتخابی آزادانه مرتبط با استقلال زن است. جوانان معتقدند پوشش آنها نباید برای والدین نشانهٔ ارزش و آبرو باشد. باران می‌گوید:

«و من خواستم راه خودمو پیش برم. من گفتم خب ببین الآن اگه موی تو بیرونه قرار نیست اتفاقی بیفته. مردا هم مو دارن، زنا هم مو دارن. هیچکی کچل نیست. پس اگه موی تو بیرونه، هیچ مشکلی نداره. اگه مامانم بهم اخطار می‌داد، شاید می‌کشیدم جلو؛ ولی از باور دلی خودم نبود و اگه شالم عقب می‌رفت، می‌گفتم اشکالی نداره.»

بنابراین، سیاست بدن نوعی مقاومت در برابر ارزش‌های سنتی است که در زندگی جوانان با تغییر سبک پوشش، موسیقی یا رفتار آنها خود را نشان می‌دهد و جوانان به استقلال و فردیت دست پیدا می‌کنند.

انقلاب عاطفی: از عشق پنهان تا تابوشکنی

یافته‌ها نشان می‌دهد که روابط عاطفی در میان نسل جوانان از مهم‌ترین عرصه‌های تحول ارزشی و نگرشی در برابر ارزش‌های سنتی خانواده است. در خانوادهٔ ایرانی رابطه با جنس مخالف تابو یا تهدیدی برای آبرو قلمداد می‌شد، درحالی‌که نسل جوان آن را طبیعی و حتی ضروری می‌داند. ارسلان دربارهٔ نگرانی والدین از روابط فرزندشان می‌گوید:

«مثلاً رفیق دختر داشتم. خیلی گیر می‌دادن. مخصوصاً اوایلش همش مثلاً می‌گفتم چه می‌دونم حالا ازت سوء استفاده می‌کنن؛ بهت ضربه می‌زنن. این‌جور چیزا حالا به‌خاطر نگاه دینیش. هم نگاه اجتماعی مثلاً می‌گفتن حالا اگه فامیل ببینه رفیق دختر داری، بد میشه و نگاه مردم براشون مهم بود؛ ولی من برام مهم نبود. واقعاً اوایل خیلی مخالفت کردن.»

جوانان در روایت‌های خود از شک به باور والدین دربارهٔ ازدواج و دوستی دختر و پسر صحبت می‌کنند. دانشگاه فضایی است که در آن، دوستی با جنس مخالف، عادی تلقی می‌شود؛ اما والدین هنوز در چارچوب باورهای دینی به این روابط می‌نگرند. پنهان‌کردن بیرون‌رفتن با اکیپ مختلط یا نقش بازی‌کردن جلوی خانواده، راهبردهایی برای تعادل میان آزادی فردی و آرامش خانوادگی است. آزاده پنهان‌کردن روابط دوستی خود را این‌گونه شرح می‌دهد:

«من رابطه‌ام با اونا بعضی چیزاشو پنهان کردم؛ مثلاً در رفتن‌های بی‌موقع سر ظهر که از دانشگاه می‌رفتم. شاید به مامانم نگفتم؛ چون که صددرصد می‌گفت نه حق نداری بری بیرون.»

در این پنهان‌کاری، حریم خصوصی شکل می‌گیرد و جوانان میان خود و والدین مرزی احساسی و اخلاقی می‌کشند. کوثر حفظ حریم خصوصی خودش را این‌گونه بازگو می‌کند:

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

«سر این مسئله مثلاً آخرین رابطه‌ای که داشتم یک سال پیش بود که اصلاً کاتم کردم. اینو مامان من بو برده بود. یه جاهایی مثلاً از تلفن و اینا. سر اون قضیه اذیت شدم. دهنم صاف شد؛ ولی توضیح ندادم بابت اون؛ چون اگر انکار می‌کردم یا مثلاً می‌خواستم توضیحی توجیهی چیزی بهش اضافه بکنم یا این‌طوری به خودم انگار این حق رو نمی‌دادم؛ یعنی اشتباه کردم انگار؛ ولی نمی‌خواستم باز بکنم. به‌خاطر اینکه اونها از بعد این هم دیگه اجازه نداشته باشند دخالت بکنن. تو این زمینه احساس کردم راه براشون باز میشه اگر توضیح بدم.»

همچنین در روایت‌ها، جوانان از نبود درک و همدلی در خانواده می‌گویند. محدودیت‌ها و کنترل‌ها سبب شده است تا پیوندهای خانوادگی سطحی شوند و جوانان محبت و حمایت را در روابط بیرونی جست‌وجو کنند. آیناز دراین‌باره می‌گوید:

«تو حتی توی این خانواده که بزرگ شدی، شعور اینو پیدا نکرده بودی که ممکنه دختر و پسر فقط یک رابطهٔ دوستی داشته باشند. برای تو همه چیز عاطفی بود؛ چون اون محبتم از خونوادت نمی‌گرفتی و فکر می‌کردی درک نمی‌شی. مدام وابسته آدما می‌شدی. مدام وابسته می‌شدی. مدام همه‌جوره سعی می‌کردی آدما رو با هر چیزی که هستند بپذیری. درصورتی‌که داشتی خودتو هی کوچیک می‌کردی.»

بازتولید آگاهی: دانشگاه، شبکه‌ها و خودکاوی

این مقوله نشان می‌دهد که تغییر نگرش جوانان به والدین حاصل آگاهی در بسترهای اجتماعی و فرهنگی است. جوانان در محیط‌هایی مثل دانشگاه، شبکه‌های اجتماعی و اکیپ‌های دوستانه، باورهای سنتی را نقد و در ارزش‌های خود بازاندیشی می‌کنند. یافته‌ها نشان می‌دهد که دانشگاه نقش مهمی در شکل‌گیری این آگاهی دارد. تجربهٔ گفت‌وگو، برخورد با اندیشه‌های متفاوت، حضور در اکیپ‌های مختلط باعث می‌شود تا جولنان در باورها و ارزش‌های خود بارلندیشی کنند. مونا تأثیر دانشگاه بر باورهایش را این‌گونه بازگو می‌کند:

«اولین بار فکر می‌کنم که ۱۹ سالم یا ۲۰ سالم بود که دیدم که خب باتوجه‌به اینکه من رفتم تو جامعه دانشگاه با افرادی تعامل داشتم که خب دیدگاهشون کاملاً متفاوت با من بود و وقتی که مثلاً نشستم به گفت‌وگو با اونها و خودم بعدش فکر کردم درمورد خیلی چیزها باعث شد که اون دیدگاهم و نگرشم عوض بشه و دیگه مثل پدر مادرم فکر نکنم و رفتار نکنم.»

گفت‌وگو با دوستان همسال و فضای مجازی، زمینهٔ تردید جوانان به باورهای خانوادگی را فراهم کرده است. مواجهه با دیدگاه‌های متنوع و سبک‌های زندگی مختلف به بازاندیشی جوانان سرعت بخشیده است. باران دراین‌باره می‌گوید:

«فکر می‌کنم خیلی چیزی که منو تحت‌تأثیر قرار داد، دوستام و فضای مجازی بود. می‌رفتیم توی فضای مجازی می‌دیدیم که همچین چیزی مثلاً وجود داره. تو می‌تونی همچین چیزی باشی و کم‌کم هی این عقیده کمرنگ‌تر می‌شد. اون چیزی که راجع به خونواده و سال‌ها تلقینشون به من بود و چیزی که حالا من داشتم می‌دیدم.»

همچنین جوانان در روایت‌های خود از تأثیر تراپی، کتابخوانی و مطالعه‌های فلسفی و روان‌شناسی سخن گفتند. این عوامل به آنها امکان داد تا به باورهای خانوادگی نگاه انتقادی داشته باشند. فاطمه دربارهٔ تأثیر تراپی می‌گوید:

«و اینکه رو خودم کار کردم خیلی تأثیر داشت که برگردم به خودم ببینم نگاه خودم با من به زندگی چیه؛ چون من خودم هم روان‌شناسی می‌خونم، هم خیلی به این حیطه علاقه دارم و چندین سالی که تراپی میرم؛ به‌خاطر همین کم‌کم اینکه برگشتم به خودم و خود واقعیمو پیدا کردم؛ یعنی در جست‌وجوی خود واقعیم دیدم که خب عقاید من اینه انگار.»

بنابراین، براساس یافته‌ها می‌توان گفت که آگاهی در میان جولنان از تک مرجع‌بودگی خانواده به چندمرجعیتی تغییر پیدا کرده است. این مرجعیت‌های جدید باعث سیال‌شدن هویت و ذهن بازاندیشانه در جوانان می‌شود.

جنسیت به‌مثابهٔ میدان عدالت و برابری

یافته‌ها نشان می‌دهد که جولنان، جنسیت را میدانی برای عدالت و برابری می‌بینند. در خانواده‌ها، جوانان در مقایسه با والدین خود نگرش انتقادی و آگاهانه‌ای به تبعیض‌های جنسیتی دارند. جوانان از نابرابری در آزادی، فرصت و انتظارات والدین صحبت می‌کنند و رفتارهای تبعیضی والدین را امری ناپسند می‌دانند که نشانهٔ بی‌عدالتی است. یسنا تبعیض

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

جنسیتی والدینش را این‌گونه شرح می‌دهد:

«یه‌بار یادمه که توی خانواده مامانم فهمید که داداشم دوست دختر داره. حالا یه خورده بحث و اینا شد و زمانی که نشستم با مامانم صحبت کردم، دیدم مامانم داره میگه پسر اشکالی نداره با دختر دوست بشه؛ ولی دختر عیبشه. نباید اینکارو بکنه و اگه ببینم شما یه روزی اینکار رو کردید، دیگه خونه نباید بیایید و من همش برا خودم می‌گفتم که مگه میشه یه تفکر اینقدر قدیمی باشه که بیاد این حرفار رو بزنه. من قشنگ تا یک روز سرم درد می‌کرد از این حرف مامانم. حتی الآنم انگار خجالت می‌کشم بگم این تبعیضی که قائل شد رو.»

دختران به تفاوت رفتار والدین با فرزند دختر و پسر سخن می‌گویند که مطابق با فرهنگ پدرسالار، پسران مجازند شب دیر به خانه برگردند یا آزادانه لباس بپوشند؛ اما برای دختران محدودیت‌هایی وجود دارد. یا پسران به سخت‌گیری والدین به خواهران خود اشاره کرده‌اند که اینها نشانهٔ ساختار تبعیض‌آمیز در خانوادهٔ ایرانی است. امین دربارهٔ نگرش پدرش به پوشش دختر و پسر می‌گوید:

«اگر من دختر بودم، چرا مثلاً شاید بابای من طوری منو اجبار می‌کرد که چادرم باید سرکنم؛ چون الآن دارم می‌بینم الآن خواهر من که مثلاً ۸ سالشه، خب مثلاً ۹ سالشه، خب بلبای من بهش میگه که دیگه شلوارک پا نکن یا میگه تو باید حتماً روسری سر کنی. خب ولی بلبت من تا حالا نشده.»

البته جولنان نقش فعالی در بازتعریف آزادی‌های خود دارند. جولنان از آزادی برای همه سخن می‌گویند و آزادی ازنظر آنها تولنایی برای تصمیم‌گیری و انتخاب آزادانه و آگاهانه است. جوانان برای بازتعریف آزادی خود از سطح خرد مثل پوشش، مقاومت در برابر تبعیض جنسیتی و عادی‌سازی رفتارهای تابو برای خانواده شروع کرده‌اند و درحال گسترش مرزهای آزادی خود در خانواده و جامعه هستند.

بازتعریف انتقادی سیاست در زیست روزمره

این مقوله نشان می‌دهد که سیاست دیگر عرصه‌ای بیرونی و رسمی نیست، بلکه به شکلی عمیق در روابط خانوادگی و تجربهٔ زیستهٔ جوانان وارد شده است. در خانواده‌ها اختلاف دیدگاه میان والدین و فرزندان دربارهٔ مسائل سیاسی، انتخابات، جنبش‌ها و اعتراضات، دیگر فقط تفاوت نظر نیست، بلکه نوعی شکاف عمیق در ارزش‌ها و باورها را نشان می‌دهد. والدین به‌ویژه پدران با موضعی محافظه‌کارانه از سیاست سنتی در معنای مرسوم آن در جامعه دفاع می‌کنند و سیاست را پرخطر می‌بینند و از ورود فرزند به آن ترس دارند؛ اما جولنان سیاست را به معنای پرسشگری و حق اعتراض می‌دانند و به ساختار سیاسی سنتی نگاه انتقادی دارند. امروزه احساساتی مانند بی‌اعتمادی به دولت، بی‌میلی به گوش‌دادن اخبار و شرکت‌نکردن در انتخابات بیانگر نگاه انتقادی جوانان به سیاست است. آیناز دربارهٔ اعتقاد پدرش می‌گوید:

«ولی بابای من ... نمی تونه که این تعصب باعث بشه که چشمش رو بازکنه ببینه که چه خبره دقیقاً و باعث میشه که ما مدام برنامه‌هایی که مثلاً نشون میده واقعیت‌ها رو بهش نشون بدیم؛ ولی هیچ فایده و اثری نداره؛ یعنی ما بیایم بهش توضیح بدیم، دلیل بیاریم، مدرک بیاریم؛ ولی باز هم هیچ فایده‌ای فکر می‌کنم نداشته باشه. خیلی از وقتا ناامید می‌شدم دیگه؛ یعنی این شکلی بودم که نه واقعاً دیگه درست نمیشه و خب نمی‌تونستم کاری کنم باهاش. من اون زمان ولی دیگه ناامید می‌شدم از اینکه مدام بخوام واقعیت‌ها رو بگم و اون نبینه.»

این تفاوت نظر باعث بحث و تنش و مقاومت بین والدین و فرزندان می‌شود. در بعضی خانواده‌ها این تنش با تبادل نظر و گفت‌وگو حل می‌شود. به‌خصوص زمانی که جوانان سعی می‌کنند والدین را با دیدگاه‌های جدیدتر آشنا کنند و در خانواده‌های دیگر به درگیری یا سکوت منجر می‌شود؛ اما همین درگیری و تنش‌ها باعث خودآگاهی سیاسی می‌شود. محمد می‌گوید:

«آره هنوزم درگیرم {اعتراضات ۱۴۰۱}. از اون تایم خیلی همه‌چیز تو ذهن من تغییر پیدا کرد و همچنانم این‌جوریه که مثلاً اخبار نمی‌بینم و اون تایم که اخبار می‌دیدم، یعنی چاره‌ای نداشتیم جز اینکه اخبار ببینم؛ چون مثلاً من اتاقم خیلی نزدیک به حال بود و همیشه هم صدا تلویزیون زیاده؛ یعنی من حتی اگر نمی‌خواستم بشنومم

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

می‌شنیدم؛ مثلاً وقتی میومدم ناهار بخورم داشت اخبار نشون می‌داد. بعد مثلاً مجری یه‌چیزی می‌گفت، بعد منم یه چیزی می‌گفتم. بعد بلبامم یه‌چیزی می‌گفت و واقعاً دعوا می‌شـد. واقعاً دعوا می‌شـد؛ یعنی حتی یه‌بار کار به کتک‌کاری کشید در این حد.»

اقتصاد اخلاقی و استقلال زیستی

این مقوله نشـان می‌دهد که خانواده برای جوانان فقط جنبهٔ عاطفی ندارد، بلکه عرصهٔ چانه‌زنی‌های اقتصادی نیز است. در اینجا ارزش‌های اقتصادی و مادی والدین و فرزندان با یکدیگر در تضـاد قرار می‌گیرنـد، بـه‌طوری‌کـه والـدین معمولاً بر صـرفه‌جویی و ارزش‌های اقتصـادی سـنتی تأکید می‌کنند؛ درحالی‌که فرزندان به‌دنبال اسـتقلال اقتصـادی، آزادی در مصـرف و گرایش به مدگرایی هستند. ارسـلان دربارهٔ تفاوت ارزش‌های اقتصادی بین خود و والدینش می‌گوید:

«من مثلاً معتقدم آدم که ۱۰تومن در میاره، ۸ تومنشـو خرج کنه، ۲ تومنشـو بذاره کنار. اونا میگن نه آدم که ۱۰ تومن در میاره، ۵ تومنشـو بزاره کنار، ۵ تومنشـو خرج کنه. دیدگاه قنات قنوت قناعت یزدیا که بابای من خیلی قدیمی‌تر این‌طوری بود و هنوزم این تفاوته وجود داره.»

در روایت جوانان، والدین با افکار و باورهای سـنتی خود ازطریق مدیریت مالی در تصـمیم‌گیری فرزندان مانند انتخاب رشتهٔ تحصیلی، انتخاب شغل و نحوهٔ خرج‌کردن پول دخالت می‌کنند؛ اما جوانان که ارزش‌ها و دیدگاه‌های متفاوت از والدین خود دارند، در برابر این دخالت‌ها مقاومت می‌کنند. آنها به‌جای تبعیت سعی می‌کنند خود مستقل شوند. همچنین در بخش مصرف این تفاوت‌ها خود را نشان می‌دهد. در زمینهٔ مصـرف والدین به معیارهایی مثل قناعت، مصـرف به اندازه و آبرو فکر می‌کنند؛ اما جوانان به لذت، زیبایی و تجربه‌کردن تأکید می‌کنند. امین تفاوت اولویت اقتصـادی در خانواده را این‌گونه شرح می‌دهد:

«بابای من الآن می‌تونه ماشـینش رو بهتر کنه؛ ولی میگه حالا چرا نیام مثلاً این پولو مثلاً نگه دارم، جای دیگه نگه دارم و همین ماشـین قدیمی برای من خوبه کاری که باید یه ماشـین انجام بده رو داره انجام میده خب و میگن حالا جلو چشـم مردم برا چی‌چی من بیام این کارو انجام بدم. من همیشـه میگم وقتی که تو پول داری، خب چرا به خودت سـختی بدی؛ مثلاً وقتی که تو داری، چرا مثلاً بیای مثلاً یه مسافرتی که می‌خوای بری مثلاً با پارس بری؟ خب وقتی که داری خب بیا مثلاً ماشـین بخر. مثلاً برای کارهای روزمره باشـه، یکی دیگه ماشین بخر برای مسافرت باشـه. برا بیرون رفتنت باشه. خب اینجور چیزی میگم.»

علاوه‌براین، فرزندان بیشتر از این موضوع گلایه دارند که والدین آنان را با نسل گذشتهٔ خود مقایسه می‌کنند؛ مقایسه‌ای که گاه نادیده‌گرفتن ارزش‌ها و شـرایط زندگی نسـل جدید را در پی دارد. پوریا دراین‌باره می‌گوید:

«من یکی مشـکلم اینه که بابای من از یه سـنی به بعد گفت که خودت میدونی؛ مثلاً من بابام که نیومده کمکم کنه، ولی اون نمیگه چقدر فرق می‌کرده اون زمان با الآن و میگه تو الآن خودت بایـد رو پـای خودت وایسـتی و یکی از مشـکلای من اینه که این حرف برای چی‌چی باید بزنی به من؟! مثلاً من اگه پدر بشـم، هیچ‌وقت نمیام این حرفو به بچم بزنم که بابای من بهم کمک نکرده. تو باید از الآن رو پای خودت وایستی. هر چقدر هم کم داشتی.»

بحران پیوند و بازسازی عاطفهٔ خانوادگی

یافته‌ها نشـان می‌دهد که جوانان امروز در مواجهه با تغییر ارزش‌ها و نگرش‌های خود با بحران پیوند خانوادگی روبه‌رو هستند؛ به‌طوری‌که در آن وابستگی عاطفی و ساختار قدیمی خانواده به چالش کشـیده می‌شـود. در برخی موارد، بحران عاطفی به شـکل آسـیب خودنمایی می‌کند. تفاوت‌ها و نپذیرفته‌شـدن ارزش‌های جدید فرزند در خانواده، باعث فاصله‌گیری و تنهایی عاطفی می‌شود. زمانی که فرزند احساس می‌کند خانواده قادر به درک نیازها و نگرش‌های او نیسـت، ناچار به فاصـله‌گرفتن از خانواده یا جایگزین‌کردن مرجع‌های جدید می‌شـود. محمد دربارهٔ فاصـلهٔ عاطفی خود و والدینش می‌گوید:

«مثلاً الآن واقعاً مهم نیست برای من دیدن و ندیدنشون. خب یعنی اگر که مثلاً من دو هفته هم نبینمشـون در حدی که زنگ بزنم که خب الو سـلام کجایی؟ مثلاً من فلان‌جا هستم خداحافظ و دیگه مهم نیست که تو این حرف‌زدن ما

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

احساسات باشه. من بگم خب الآن مثلاً حالت خوبه یا نه، الآن مثلاً چته. نه اینا نیست.»

فردیت‌یابی بازاندیشانه و زیست در آستانهٔ تغییر

این مقوله نشان می‌دهد که جولنان امروز به‌دنبال استقلال فکری و رهایی از چارچوب‌های تحمیلی خانوادگی هستند. جوانان با تأکید بر سلیقه و انتخاب فردی، در برابر پافشاری والدین بر سبک و سلیقهٔ سنتی مقاومت می‌کنند. از مد و پوشش گرفته تا شیوهٔ دکوراسیون خانه، نشانه‌های تغییر و میل به مدرن‌شدن جوانان است. نوربرت الیاس متمدن‌شدن را نتیجهٔ قرارگرفتن انسان در موقعیت‌های دشوار می‌داند؛ شرایطی که در آن فرد می‌آموزد به خود متکی باشد و حد و مرزهای خود و دیگران را بشناسد. به نظر می‌رسد نسل جوان امروز بیش از گذشته به این مرزها آگاه شده و همین امر نوعی فردگرایی قوی در آنان شکل داده است. بسیاری از جوانان دیگر الگوی سنتی موفقیت را بی‌چون‌وچرا نمی‌پذیرند و به‌ویژه دختران به فعالیت‌های خلاقانه و مستقل روی آورده‌اند تا خود دربارهٔ مسیر زندگی‌شان تصمیم بگیرند (اباذری، ۱۳۸۱). برای نسل جدید، سبک زندگی نه صرفاً یک سلیقه، بلکه فاصله‌گرفتن از سنت و ایجاد فردیت است. پوریا دراین‌باره می‌گوید:

«پدر مادر من زیاد اهل مد و اینا نیستن. منم نیستم طبیعتاً؛ ولی من میگم یسری چیزای بیسیک اگه به‌روز بشی، بد نیست؛ ولی اونا معتقدند که نه این‌جوری نیست. حالا می‌خواد توی چیدمان خونه باشه که الآن خیلی درگیرشیم و من هی پیشنهاد میدم که چیکار بکنیم؛ ولی انگارنه‌انگار. بیشتر اینه سبک زندگی و اینا که حالا شاید من چیزی که مدنظرمه اینه که یه خورده به‌روزتر باشه. اونا زیاد دوست ندارن.»

این بازاندیشی در بسیاری از موارد باعث ریسک‌پذیری و جسارت نسلی می‌شود. جوانان برای کسب آزادی‌های فردی دست به تابوشکنی‌هایی می‌زنند که برای نسل قبل تهدید بود. همچنین تفاوت در نگرش به آبرو و قضاوت اجتماعی یکی از بارزترین نمودهای گسست نسلی است. برای والدین مفهوم آبرو و «نگاه مردم» خیلی دارای اهمیت است؛ درحالی‌که فرزندان حرف و نگاه مردم برایشان اهمیتی ندارد. آزاده می‌گوید:

«یا یکی دیگه مثال خواسته باشم برات بزنم از تفاوتا، خانوادهٔ من خیلی بیش از حد به حرف مردم توجه می‌کنن و بها میدن و الآن که من می‌خوام موتور بخرم، باعث شده دعواهای شدید پیش بیاد که من میگم حتی شده وامم می‌گیرم می‌خرم؛ اما اونا میگن نه ما تو این محله آبرو داریم و تا ما زنده هستیم نمی‌ذاریم تو این غلطو بکنی و من واقعاً صبرم تموم میشه خیلی وقتا از این تفکرات قدیمی. همیشه هم میگم در دهن مردمو هیچ‌وقت نمیشه بست.»

مدل پارادایمی

مدل پارادایمی درواقع روند کلی فرایندها و کنش‌هایی را به تصویر می‌کشد که در بستر پژوهش رخ داده است. این مدل از پنج بخش اصلی شامل شرایط علّی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها تشکیل می‌شود و در مرکز آن پدیدهٔ محوری قرار دارد که سایر بخش‌ها پیرامون آن شکل می‌گیرد. براساس تحلیل داده‌های این پژوهش، پدیدهٔ محوری «زیستن در شکاف نسلی و ارزشی: از اطاعت تا خودآیینی» است که در مقولات قبلی بدان اشاره شد. در این مدل به‌خوبی جریان اصلی پژوهش مشاهده می‌شود.

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

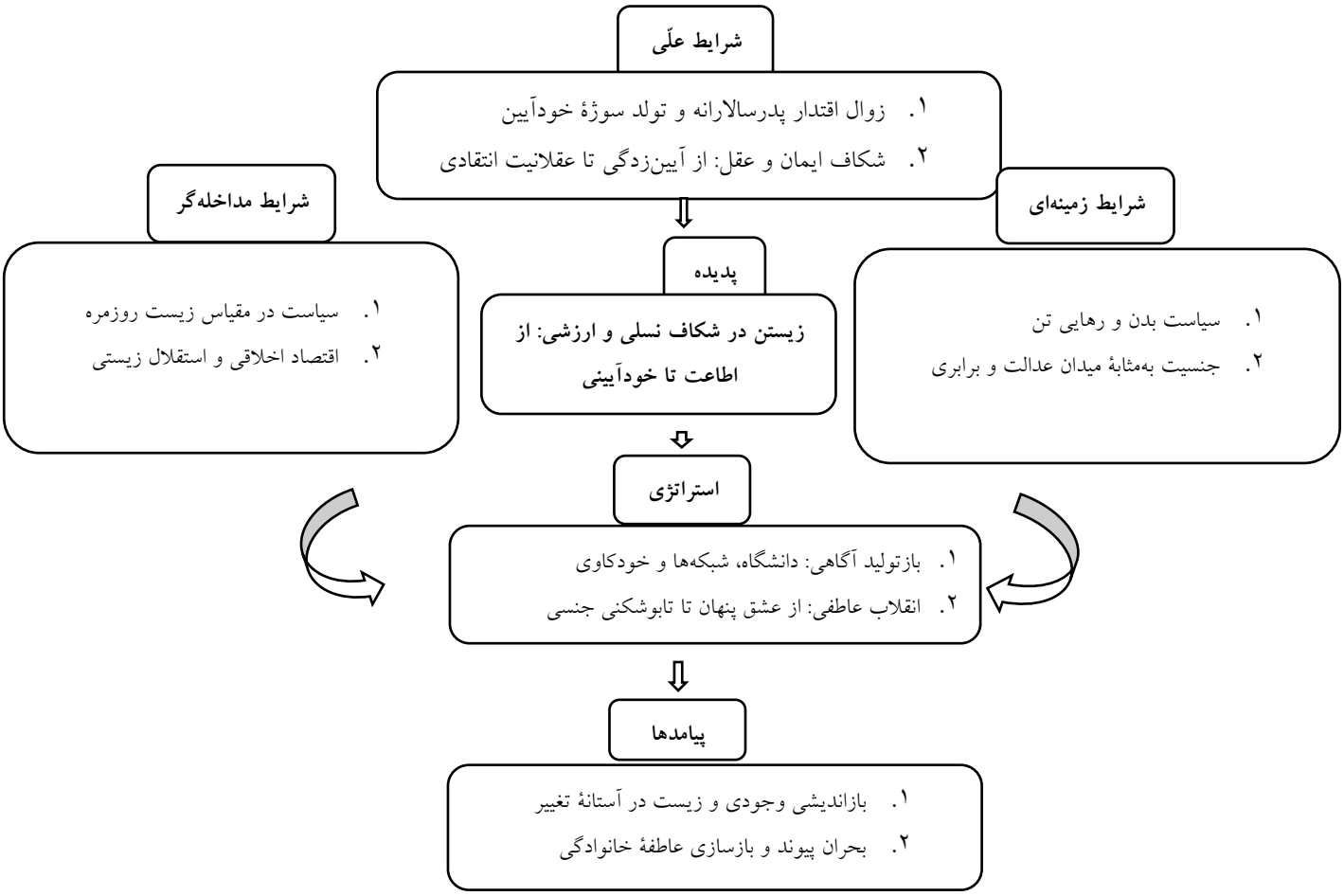

شکل ۱- مدل پارادایمی

Fig 1- The paradigmatic model

بحث و نتیجه

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در بخشی از خانواده‌های ایرانی، تحولات ارزشی و نسلی در سطح عمیقی تجربه شده است؛ به‌طوری‌که روابط میان والدین و فرزندان دیگر در چارچوب سنتی و پدرسالارانه شکل نمی‌گیرد، بلکه براساس بازاندیشی و فردیت شکل گرفته است و جوانان امروز خود را فردی مستقل با هویت مستقل و متفاوت از والدین خود می‌دانند.

یافته‌های پژوهش حاضر با نظریهٔ مانهایم (1952) دربارهٔ واحد نسلی مطابقت داشت. همان‌طور که مانهایم می‌گوید، هر نسل براساس تجربه‌های تاریخی و اجتماعی خاص خود به درک متفاوتی از ارزش‌ها می‌رسد؛ جوانان موردمطالعه در این پژوهش باتوجه‌به تحولات فرهنگی و رسانه‌ای در دهه‌های اخیر در معرض تجربه‌هایی قرار گرفتند که باعث تحول و تغییر در ارزش‌های آنها شد و همچنین باعث شد در ارزش‌های سنتی والدین خود بازنگری و از آنها فاصله بگیرند. جولنان امروز به‌جای اطاعت از وللدین و سنت، آنها را نقد می‌کنند یا سعی در گفت‌وگو و بازتعریف روابط خود دارند. همچنین جولنان موردمطالعه، برخلاف وللدین خود بر آزادی، برابری، استقلال و انتخاب شخصی و دلخواه تأکید داشتند که با نظریهٔ اینگلهارت مطابقت داشت. اینگلهارت معتقد است نسل جدید براساس تغییرات ساختاری جامعه، ارزش‌های جدیدی شکل می‌دهند که جایگزین ارزش‌های نسل گذشته می‌شود و ارزش‌های فرامادی در بین آنان گسترده‌تر از

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

ارزش‌های مادی می‌شود. همچنین یافته‌ها نشان داد که در میان جوانان، گرایش از ارزش‌های مادی به فرامادی مثل آزادی، کیفیت زندگی و هویت فردی افزایش پیدا کرده است. باتوجه‌به نظریهٔ مید (1970)، یافته‌های این پژوهش بیشترین مطابقت را با فرهنگ جوان‌گرا و همسال‌گرا داشت. باتوجه‌به نظریهٔ مید (1970) در این فرهنگ‌ها، الگوی رفتاری نسل گذشته پاسخ‌گوی نسل جدید نیست و جوانان ارزش‌ها و نگرش‌های خود را در ارتباط با همسالان و رسانه‌ها می‌سازند. در داده‌های این تحقیق نیز نشان داده شد که جوانان از فرهنگ نیاکان‌گرا فاصله گرفته‌اند و به سوی فرهنگ جوان‌گرا و همسال‌گرا حرکت کرده‌اند.

یافته‌های این پژوهش با بخشی از پژوهش‌های داخلی و خارجی شباهت‌هایی دارد. همانند نتایج آزادواری و همکاران (۱٤۰٤)، افراسیابی و همکاران (۱٤۰۳)، یوسف‌پور و خوراکیان (۱٤۰۲)، قره‌یاضی و همکاران (۱٤۰۱)، عظیمی (۱٤۰۰)، جهانبخش (۱۳۹۵)، وو و له (2024) و شریواستاو و شریواستاو (2023). در این پژوهش نیز تمایل جولنان به ارزش‌های مدرن، تضعیف ارزش‌های سنتی، تأکید بر ارزش‌های نوگرایانه و فردمحور و بازاندیشی در ارزش‌ها در بین جوانان دیده می‌شود. همچنین همانند پژوهش‌های کمالی اردکانی و همکاران (۱٤۰۱)، جارالهی و صدیقی کسمایی (۱۳۹۲)، هوانگ و همکاران (2025) و استولز و همکاران (2024)، جوانان در این پژوهش نیز دین‌داری را بازاندیشانه‌تر تجربه می‌کنند و ازنظر دینی و ارزشی و والدین خود تفاوت دارند و این موضوع باعث کاهش همبستگی و فاصلهٔ عاطفی بین جوانان و والدین شده است.

یافته‌های پژوهش حاضر از برخی جنبه‌ها با نتایج تحقیقات دیگر تفاوت‌هایی نیز دارد؛ برای مثال در مقایسه با پژوهش‌های نورهالیزا و ساوندها (2025) و کوسکا و همکاران (2024) که بر نفوذ گستردهٔ فناوری دیجیتال و تأثیر آن بر بازتعریف نقش‌ها و ارزش‌های سنتی تأکید شده است، در پژوهش حاضر علاوه‌بر فناوری و رسانه بر تأثیر گروه همسالان، ترابی‌رفتن، نهادهایی مثل دانشگاه و مطالعهٔ کتاب، و بر تغییر و تحول ارزش‌های جوانان تأکید شده است. همچنین یافتهٔ پژوهش حاضر تا حدی با پژوهش عسکری ندوشن و همکاران (۱۳۸۸) متفاوت بود که از تغییرات آرام و تدریجی ارزش‌ها در خانواده صحبت می‌کند.

جمع‌بندی نهایی نشان داد که شکاف نسلی در زندگی جولنان یزدی موردمطالعه در سطوح مختلفی خود را نمایان کرده است. از شکاف و تفاوت در ارزش‌ها و باورها تا شکاف در زندگی روزمره، روابط عاطفی و اقتصادی و حتی نوع مصرف و ارتباطات خود را نشان می‌دهد. مشارکت‌کنندگان این پژوهش نه‌تنها در برابر اقتدار والدین مقاومت کرده، ازطریق گفت‌وگو با دوستان، تجربه‌های زیستهٔ خود و بازاندیشی، در پی بازسازی هویت خود و شکل‌گیری هویتی مستقل بوده است. به‌طورکلی، پژوهش حاضر نشان داد که ارزش‌ها در میان جوانان موردمطالعه از حالت سنتی و مطلق خارج شده و به حالت سیال و انتخابی تبدیل شده است. خانواده دیگر تنها برای انتقال ارزش‌ها نیست، بلکه به میدان چانه‌زنی، گفت‌وگو و بازتولید ارزش‌های جدید تبدیل شده است. همچنین می‌توان نتیجه گرفت که خانواده و جوان یزدی درحال تجربهٔ تحول ارزشی هستند که اگرچه این تحول باعث فاصلهٔ عاطفی و تنش میان آنها شده، اما زمینه‌ساز شکل‌گری نسلی آگاه‌تر، انتقادی‌تر و مستقل‌تر بوده است.

منابع فارسی

آزادارمکی، ت. (۱۳۸٦). فرایند تغییر نسلی بررسی فراتحلیلی در ایران. *پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه*، *۱*(۱)، ٤۱-٦۸. https://sid.ir/paper/144764/fa

آزادواری، ع.، محمداسماعیل، ص.، خیری، ح.، تاجیک اسماعیلی، س.، و امام‌جمعه، ف. (۱٤۰٤). گرایش به ارزش‌های مدرن و رابطهٔ آن با هویت ایرانی، اسلامی و

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.147360.2179

انقلابی. *علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۲۲(۱)، ۳۹-۶۳. https://doi.org/10.22067/social.2025.87473.1496

آزاده، ا.، نولبخش، م.، و حقیقتیان، م. (۱۴۰۰). بررسی تفاوت‌های سه نسل انقلاب اسلامی نسبت‌به ارزش‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲۰(۵۳)، ۹-۳۲. https://doi.org/10.22034/ssys.2021.454

اباذری، ی. (۱۳۸۱). فروپاشی اجتماعی. *آفتاب*، ۲(۱۹)، ۳۲-۴۱. https://sid.ir/paper/461101/fa

احمدی، ح.، ایمان، م.، طبیعی، م.، و زنگنه، م. (۱۴۰۲). بررسی تبیینی متوالی شکاف ارزش‌های فرهنگی بین مادران و دختران. *انجمن جامعه‌شناسی آموزش‌وپرورش ایران*، ۹(۱)، ۹۹-۱۱۲. https://www.jedusocio.com/index.php/se/article/view/331

اشتراوس، ا.، و کوربین، ج. (۱۳۹۱). *مبانی پژوهش کیفی، فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای* (ابراهیم افشار، مترجم). نشر نی.

افراسیابی، ح.، رضایی صدرآبادی، ا.، و جواهرچیان، ن. (۱۴۰۳). کنش‌گرایی مادی: واکاوی کیفی جهت‌گیری ارزشی جوانان. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۵(۲)، ۱-۲۴. https://doi.org/10.22108/jas.2024.140145.2457

باتامور، ت. ب. (۱۳۵۶). *جامعه‌شناسی* (سیدحسن منصور و سیدحسن حسینی کلجاهی، مترجمان). امیرکبیر.

بهار، م.، و رحمانی، س. (۱۳۹۱). بررسی شکاف نسلی به لحاظ وضعیت دین‌داری دو نسل دهه ۵۰ و ۷۰ (با تأکید به بعد مناسکی). *مطالعات جامعه‌شناسی جوانان*، ۳(۶)، ۹-۳۶. https://www.magiran.com/p1091667

تیرگری، ک.، حقیقتیان، م.، و چیت‌ساز، م. (۱۴۰۲). تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر ارزش‌های جوانان بر سبک زندگی ایرانی اسلامی (موردمطالعه :جوانان بهشهر). *تغییرات اجتماعی فرهنگی*، ۲۰(۳)، ۱۷۴-۱۹۵. https://sanad.iau.ir/Journal/aukh/Article/1076618

جارالهی، ع.، و صدیقی کسمایی، م. (۱۳۹۲). تفاوت نسلی میان مادران و دختران: بررسی عوامل مؤثر بر تفاوت نگرش آن‌ها به ارزش‌های مربوط به خانواده. *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۴(۱۴)، ۶۹-۱۰۶. https://qjsd.atu.ac.ir/article_3301.html

جهانبخش، ا. (۱۳۹۵). عوامل شکاف نسلی در ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی والدین و فرزندان در استان اصفهان. *مطالعات جامعه‌شناختی جوانان*، ۷(۲۱)، ۴۵-۶۶. https://sanad.iau.ir/en/Article/976668?FullText=FullText

ربانی خوراسگانی، ع.، و محمدزاده یزد، ع. (۱۳۹۱). بررسی کیفی شکاف نسلی ارزشی بین مادران و دختران در مشهد با تأکید بر ارزش‌های دینی. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۳(۲)، ۶۵-۸۸. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1391.23.2.4.9

طولابی، ز.، و کمربیگی، خ. (۱۳۹۲). تفاوت ارزشی در روابط والدین و فرزندان (بررسی و تبیین مسئله تفاوت ارزشی در ایلام). *خانواده‌پژوهی*، ۹(۲)، ۲۰۵-۲۱۹. https://jfr.sbu.ac.ir/article_96256.html

عسکری ندوشن، ع.، عباسی شوازی، م.، و صادقی، ر. (۱۳۸۸). مادران، دختران و ازدواج (تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های ازدواج در شهر یزد). *مطالعات راهبردی زنان*، ۱۱(۴۴)، ۷-۳۶. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20082827.1388.11.0.2.5

عظیمی، ر. (۱۴۰۰). تحلیل ثانویهٔ ارزش‌های جنسیتی با توجه به داده‌های پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان (با تأکید بر نگرش به نابرابری جنسیتی و خانواده). *مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، ۲۲(۵۳)، ۲۴۹-۲۷۰. https://doi.org/10.22083/jccs.2019.184711.2797

علیخانی، ع. ا. (۱۳۸۲). *نگاهی به پدیده گسست نسل‌ها، رویکرد فلسفی، جامعه‌شناسی، روانشناسی، سیاسی، تاریخی و ادبی*. پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.

علویون، ه. (۱۳۹۹). *انواع اختلاف نسلی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن* [رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی].

قره‌یاضی، ه.، تاج‌الدین، م.، و شکربیگی، ع. (۱۴۰۱). تحولات

فرهنگی و تجربه زیسته بین نسلی زنان و دختران دهه ٤۰ و ۷۰ منطقه ۱٤. *مطالعات راهبردی زنان*، ۲۵(۹۷)، ۱٤۱-۱٦٦. https://sid.ir/paper/1521571/en

کمالی اردکانی، م.، تاج‌الدین، م.، و محدثی گیلوایی، ح. (۱٤۰۱). تحولات دین‌داری در بین دو نسل از زنان: مطالعه‌ی موردی: زنان منطقه‌ی ٤ تهران. *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۹(۱۹)، ۳۵-۵۷. https://doi.org/10.22080/ssi.2022.22844.1969

گودرزی، س. (۱۳۸۹). تغییر ارزش‌های جوانان و عوامل مرتبط بر آن. *رفاه اجتماعی*، ۱۰(۳۹)، ٤۲۱-٤٤٤. http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-350-fa.html

نیکخواه، ه.، ظهیری‌نیا، م.، بهروزیان، ب.، و فلاحی، ا. (۱۳۹۷). مطالعه جامعه‌شناختی ارزش‌های بین نسلی (مطالعه موردی: ساکنان شهرستان رودبار جنوب براساس نظریه زمینه‌ای). *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۵(۱۱)، ۲۸۹-۳۲۰. https://doi.org/10.22080/ssi.2018.1917

یوسف‌پور، ا.، و خوراکیان، ع. (۱٤۰۲). تأثیر تفاوت‌های نسلی بر ارزش‌های فردی در محیط کار. *علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۲۰(۱)، ٤۳-۸۲. https://doi.org/10.22067/social.2022.76446.1173

یوسفی، ن. (۱۳۹۲). شکاف ارزشی بین‌نسلی در خانواده‌های تهرانی. *راهبرد اجتماعی و فرهنگی*، ۲(۲)، ۲۱۳-۲٤۰. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22517081.1392.2.2.7.3

References

Abazari, Y. (2002). Social disintegration. *Aftab Monthly*, *2*(19), 32-41. [In Persian] https://sid.ir/paper/461101/fa

Afrasiabi, H., Rezaei Sadrabadi, A., & Javaherchian, N. (2024). Materialistic activism: A qualitative study on youth value orientation. *Journal of Applied Sociology*, *35*(2), 1-24. [In Persian] https://doi.org/10.22108/jas.2024.140145.2457

Ahmadi, H., Iman, M. T., Tabiee, M., & Zangeneh, M. (2022). A Sequential explanatory study of the cultural values gap between mothers and girls. *Sociology of Education*, *9*(1), 99-112. [In Persian] https://www.jedusocio.com/index.php/se/article/view/331

Alaviyoun, A. (2020). *Types of generational differences and the social factors affecting them*. [Doctoral theses, Allameh Tabataba'i University]. [In Persian]

Alikhani, A. (2003). *A look at the phenomenon of generational discontinuity: Philosophical, sociological, psychological, political, historical and literary approaches*. Jahad Daneshgahi Research Institute for Humanities and Social Sciences. [In Persian] https://library.iut.ac.ir/inventory/101/37969.htm

Askari Nodoushan, A., Abbasi Shavazi, M. J., & Sadeghi, R. (2009). Mothers, daughters, and marriage (Intergenerational differences in marriage attitudes in the city of Yazd, Iran). *Women's Strategic Studies*, *11*(44), 7-36. [In Persian] https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20082827.1388.11.0.2.5

Azad Armaki, T. (2007). Generational change process: A meta-analytical study in Iran. *Youths, Culture and Society Research*, *1*(1), 41-68. [In Persian] https://sid.ir/journal/443/en

Azadvari, A., Mohammad Esmaeil, S., Khairi, H., Tajik Esmaeili, S., & Emamjomeh, F. (2025). The tendency towards modern values and its relationship with Iranian, Islamic and revolutionary identity. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, *22*(1), 39-63. [In Persian] https://doi.org/10.22067/social.2025.87473.1496

Azadeh, E., Navabakhsh, M., & Mansour, M. (2021). Differences between the three generations of the Islamic revolution regarding social, economic and political values. *Strategic Studies on Youth and Sports*, *20*(53), 9-32. [In Persian] https://doi.org/10.22034/ssys.2021.454

Azimi, R. (2021). Secondary analysis of gender values based on the survey data of Iranians' secondary analysis of gender values based on the survey data of Iranians' values and attitudes (Emphasizing the attitude to gender inequality and family). *Journal of Culture-Communication Studies*, *22*(53), 249-270. [n Persian] https://doi.org/10.22083/jccs.2019.184711.2797

Behar, M., & Rahmani, S. (2012). A study of the generational gap in religiosity between two cohorts born in the 1970s and 1990s (with emphasis on the ritual dimension). *Journal of Youth Studies Sociology*, *3*(6), 9-26. [In Persian] https://www.magiran.com/p1091667

Bottomore, T. B. (1977). *Sociology* (S. H. Mansour, & S. H. Hosseini Koljaei, Trans.). Amir Kabir Publications. [In Persian]

Connolly, J. (2019). Generational conflict and the sociology of generations: Mannheim and Elias reconsidered. *Theory, Culture & Society*, *36*(7–8), 153–172. https://doi.org/10.1177/0263276419827085

Ghareyazi, H., Tajodin, B., & Shekar Beugi, A. (2022).

Mead, M. (1970). *Culture and commitment: A study of the generation gap*. Natural History Press.

Mujeeb, M., Fatima, S., Ismat, S., Arooj, F., Maqsood, S., & Salman, A. (2025). Navigating the generation gap: Influence on academic performance and psychosocial dynamics among college students: A thematic analysis. *Journal of Asian Development Studies*, *14*(1), 1211-1224. https://doi.org/10.62345/jads.2025.14.1.97

Nikkhah, H., Zahirinia, M., Behrooziyan, B., & Fallahi, A. (2018). A sociological study on intergenerational values: A case study in Roudbar. *Sociology of Social Institutions*, *5*(11), 289-320. [In Persian] https://doi.org/10.22080/ssi.2018.1917

Nurhaliza, N., & Savandha, S. D. (2025). The transformation of social values in the digital era: A study on changing family relations among the middle class. *Journal of Social Science (JOSS)*, *4*(3), 197-203. https://doi.org/10.57185/joss.v4i3.450

Phinney, J. S., & Vedder, P. (2022). Family relationship values of adolescents and parents: Intergenerational discrepancies and adaptation. In *Immigrant Youth in Cultural Transition* (pp. 168-185). Routledge.

Rabbani Khorasgani, A., & Mohammadzadeh Yazd, A. (2012). A qualitative study of generational value gap between mothers and daughters in Mashhad, with an emphasis on religious values. *Journal of Applied Sociology*, *23*(2), 65-88. [In Persian] https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1391.23.2.4.9

Sarihan, A. (2025). The ascendancy of secular trends in Iran: Secular perceptions, digital access, and generational shifts. *Religions*, *16*(5), 592. https://doi.org/10.3390/rel16050592

Semati, M. (2008). *Media, culture and society in Iran: living with globalization and the Islamic State*. Routledge.

Shrivastava, S., & Shrivastava, S. (2023). A qualitative study on generation gap - A way of bonding families in the 21st century. *International Journal of Innovative Research in Technology*, *10*(2), 993-1002. https://ijirt.org/publishedpaper/IJIRT161153_PAPER.pdf

Stolz, J., Lipps, O., Voas, D., & Antonietti, J. P. (2024). Can we explain the generation gap in churchgoing? *Journal for the Scientific Study of Religion*, *63*(4), 809-829. https://doi.org/10.1111/jssr.12923

Strauss, A., & Corbin, J. (2012). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (E. Afshar, Trans.). Nashr-e Ney. [In Persian]

Tirgari, K., Haghigitian, M., & Chitsaz, M. (2023). A sociological analysis of the relationship between youth values and Iranian- Islamic lifestyle (Case study: Youthof Behshahr). *Journal of Socio-Cultural Changes*, *20*(3), 174-195. [In Persian] The generation lived experience in the light of cultural transformation The case study: compare the generations of the 40, s and 70, s for 14 area of Tehran. *Women's Strategic Studies*, *25*(97), 141-166. [In Persian] https://sid.ir/paper/1521571/en

Goodarzi, S. (2011). Change in youth values and its related factors. *Social Walfare Quarterly*, *10*(39), 421-444. [In Persian] http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-350-fa.html

Gui, T. (2023). Coping with parental pressure to get married: Perspectives from Chinese “leftover women”. *Journal of Family Issues*, 44(8), 2118-2137. https://doi.org/10.1177/0192513X211071053

Hwang, W., Kim, J. H., Zhang, W., Brown, M. T., & Silverstein, M. (2025). Intergenerational value discordances and affectual and associational solidarity between older parents and adult children. *Journal of Family Issues*, *46*(4), 652-680. https://doi.org/10.1177/0192513X241299423

Inglehart, R. (1990). *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton University Press.

Inglehart, R. (1977). *The silent revolution: changing values and political styles among western publics*. Princeton University Press.

Jarallahi, O., & Sedighikasmaei, M. (2013). Generation gap between mothers and daughters: examining the factors affecting the difference of their ttitudes towards family values. *Social Development & Welfare Planning*, *4*(14), 69-106. [In Persian] https://doi.org/10.22054/qjsd.2013.3301

Jahanbakhsh, A. (2016). Factors of generational gap in social and cultural values between parents and children in Isfahan province. *Journal of Youth Studies Sociology*, *7*(21), 45-66. [In Persian] https://sanad.iau.ir/en/Article/976668?FullText=FullText

Kamali Ardakani, M., Tajeddin, M. B., & Mohaddesi Gilvaee, H. (2022). The transformation of religiosity in two generation living in district 4 of Tehran. *Sociology of Social Institutions*, *9*(19), 35-57. [In Persian] https://doi.org/10.22080/ssi.2022.22844.1969

Khan, W. A. (2022). Generation gap between children and parents a case study of Pashtun community Khyber district, KPK. *UW Journal of Social Sciences*, *5*(2), 29-41. https://doi.org/10.56220/uwjss.v5i2.41

Koska, M., Vandana, V., Gopalan, K. R., Stephen, A., Jaisri, Y. R., & Divya, S. (2024). A study on generation gap’s influence on mental well-being of children. *Library Science*, *44*(3), 2458-24592. https://doi.org/10.48165/bapas.2024.44.2.1

Mannheim, K. (1952). *The problem of generations*. In P. Kecskemeti (Ed.), Essays on the Sociology of Knowledge (pp. 276–322). Routledge & Kegan Paul. https://zaya.io/mqm5c

https://doi.org/10.22067/social.2022.76446.1173

Yousefi, N. (2013). Intergeneration value gap between families in Tehran. *Rahbord-e Ejtemaei va Farhangi*, *2*(7), 213-240. [In Persian] https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22517081.1392.2.2.7.3

Vu, Q. C., & Le, T. T. H. (2024). Values in parent–child relationship: continuity and change across three generations. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Psychologica*, (24), 5-26. https://doi.org/10.18778/1427-969X. 24.01

https://sanad.iau.ir/Journal/aukh/Article/1076618

Toulabi, Z., & Kamarbeigi, K. (2013). Value differences between parents and children (A review and explanation of value differences in Ilam). *Journal of Family Research*, *9*(2), 205-219. [In Persian] https://jfr.sbu.ac.ir/article_96256.html

Yousefpour, A., & Khorakian, A. (2023). The impact of generational differences on human values in the workplace. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, *20*(1), 43-82. [In Persian]